

**5 Мая —
Дзень друку**

**На маю думку:
шэсць асоб
кажуць пра...**

С. 4—5

**Няўжо так
добра там,
дзе нас няма?...**

С. 7

**"Avant-gARTE":
фотапраекцыя
паказала...**

С. 8—9

**Разгадка
беларускага
Маркеса**

С. 14

**АРТ.
ВЯСНА.
ХАКЕЙ**

Такі твор скульптара Віктара Астэра "Металічны Хакеіст" сустракае наведвальнікаў сталічнага Палаца мастацтва. А з'явіўся дадзены аб'ект у рамках выстаўкі "Арэна — Беларт". Зразумела, экспазіцыя, дзе прадстаўлены шэраг работ спартыўнай тэматыкі, прымеркавана да Чэмпіянату свету па хакеі. Нагадаем, экспазіцыі спартыўнай скіраванасці прапануюць сёння многія сталічныя музеі ды галерэі...

Фота Юрыя ІВАНОВА

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Мне. Ён нагадвае пра юнацкія першаадкрыцці літаратурных скарбаў. На шостым дзясятку гадоў я маю права на настальгію і маю права на выбар. Таму выбіраю папяровую кнігу. Ведаю, што ў камп'ютар можна запампаваць ці не дзвесце тысяч тамоў, але ледзь не штотыднёва хаджу ў бібліятэку: пакорпацца ў кніжках прыемней, чым гадзінамі слепнуць ля манітора...

Яўген РАГІН

Але ніякім чынам не адмаўляю таго, што традыцыйныя бібліятэкі патрабуюць калі не рэформы, дык дакладна — перафармаціравання. Пра гэта ж днямі паведаміў адзін маскоўскі паважаны масавы часопіс. Справа ў тым, што пад час мінулых выхадных 1 200 расійскіх бібліятэк прынялі ўдзел у "Бібліяночы", што доўжылася з суботы на нядзелю. Пад вокнамі гучалі вершы і песні. Пахла кавай. Запрошаныя музыкі імправізавалі як маглі. Хтосьці, напэўна, звярнуў увагу і на кнігі.

Тэндэнцыі

Навошта бібліятэка, або Каму падабаецца кніжны пыл?

Аглядальнік таго самага часопіса Дзмітрый Губін заўважыў, што "Бібліяночы" — адзін з важных элементаў "перазагрузкі" традыцыйных бібліятэк. Маўляў, сэнс апошніх істотна пахіснуўся пасля аб'яднання Інтэрнэту, электронных рыдараў, тарэнтаў і сеткавых сховішчаў. І супраць гэтай тэндэнцыі часу не запярэчыш. Моладзь не выносіць пылу.

У чым жа сутнасць неадкладнага перафармаціравання бібліятэк? Не сакрэт, што нашы бібліятэкары не любяць узнімаць гэтую тэму. Прынамсі, як паказваюць апытанні, толькі адзінкі з іх — за істотныя змены ў аргані-

зацы кніжнай справы. Гэта ўжо нейкая адметнасць псіхалогіі ціхага бібліятэкара з ціхай бібліятэкі. Галоўны рэфарматар тых жа маскоўскіх бібліятэк Барыс Купрыянаў упэўнены, што бібліятэкары цяпер глядзяць на бібліятэкі "як на сваё прыватнае жыццё і прыватную ўласнасць, якія яны не пагодзяцца аддаць нікому". Я ў гэтым таксама не раз пераконаўся. Адным то-

Пра новы фармат вядомых устаноў

лькі аб'яднаннем публічных і школьных устаноў праблему не вырашыць. Аптымізацыя — працэс шматгранны. І ўдасканаленне — адзін з яго складнікаў.

Для мяне, карацей, несумненным з'яўляецца тое, што перспектыву публічак неабходна прапрацоўваць ужо сёння. Заўтра позна будзе. Раённая, сельская бібліятэкі (даруйце мне ў чарговы раз, бібліятэкары) не ведаюць, што ім супрацьпаставіць Інтэрнэту і кавярні з кнігарняй. Між тым, усё часцей у паветры завясае пытанне "Навошта нам бібліятэкі з мінімумам чытачоў?", ці, як гэта было агучана ў адным з недаўніх загатоўкаў "К", — "Калі 30 наведвальнікаў — установу трэба "рэзаць". Таму адзін з найбліжэйшых "Форумаў" нашай газеты будзе прысвечаны менавіта гэтай надзённай, як нам, журналістам "Культуры", падаецца, тэматыцы.

Запрашаем падзяліцца вашымі меркаваннямі! Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 альбо на электронную скрыню kultura@tut.by Тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97 Абмяркоўвайце на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), vk.com/kimpressby, twitter.com/kimpressby

К

Напрыканцы красавіка ў рэдакцыю "К" патэлефанаваў новы дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту Эдуард БАГДАНОВІЧ і паведаміў, што яго ўстанова шмат зрабіла для таго, каб пад час Чэмпіянату свету па хакеі замежныя госці, неабыхавыя да этнічнага мастацтва, змаглі наведаць гэтую ўстанову і здзівіцца. Натуральна, рэдакцыя не магла не выкарыстаць тэлефанаванне як нагоду для далейшага невялічкага інтэрв'ю.

Яўген РАГІН

— Кожны дзень Чэмпіянату ў нас распісаны, — паведаміў Эдуард Багдановіч. — Шэраг мерапрыемстваў ладзім сумесна з Міністэрствам спорту і турызму... Напярэдадні наш гарадскі офіс літаральна пуставаў: усе нашы супрацоўнікі працавалі на добраўпарадкаванні музейнай тэрыторыі. Прыбралі ржавыя вагончыкі на ўездзе, перанеслі шлагбаум бліжэй да кас, вывезлі некалькі трактараў лазы і баршчавіку, якім зараслі раўчакі... Але галоўнае тое, што больш частымі стануць аўтобусныя рэйсы да музея, які на час Чэмпіянату на дзве гадзіны падоўжыць графік свай працы. Так што ён будзе прымаць наведвальнікаў штовечар да восьмай гадзіны.

— Ці з'яўцаць новыя экспазіцыі?

— Канешне! Можна будзе агледзець вяночны двор хаты з вёскі Варашылкі Мядзельскага раёна. Будыніна ў плане мае квадратную канфігурацыю з унутраным дварыкам пасярэдзіне. З'ява для беларускага дойлідства — унікальная. Экспазіцыя раней не працавала. Сёння хата адрамантавана, дварык і гаспадарчыя пабудовы насычаны

Афрыцыйна

2 мая Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка даў згоду прызначыць першым намеснікам міністра культуры Рэспублікі Беларусь Ірыну Уладзіміраўну Дрыгу.

Фактаграфія

Аляксандр Лукашэнка

павіншаваў народную артыстку Беларусі Ядвігу Паплаўскую з юбілеем. "Перакананы, што вы і ў далейшым будзеце знаходзіцца ў бесперапынным творчым пошуку, плённа і самааддадна служыце нацыянальнай культуры, праслаўляеце нашу Радзіму", — пажадаў Прэзідэнт артыстцы.

Прэзідэнт павіншаваў

народную артыстку Беларусі Наталлю Гайдзю з юбілеем. Аляксандр Лукашэнка пажадаў артыстцы, каб і ў далейшым яе талент і майстэрства служылі ўзбагачэнню духоўнай скарбніцы беларускай культуры, з'яўляліся годным прыкладам для маладых артыстаў.

Сёння стартуе

продаж білетаў на ўрачыстыя цырымоніі адкрыцця і закрыцця Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску-2014". 3 — 4 мая рэалізацыя будзе адбывацца выключна ў Віцебску. А з 5 мая да продажу далучацца білетныя апэратары ў Інтэрнэце. З сённяшняга дня стануць даступнымі білеты і на шэраг іншых шоу форуму.

10 — 11 мая

сталіца прыме II Мінскі форум вулічных тэатраў. У яго рамках адбудзецца больш як два дзясяткі спектакляў з пяці краін свету. А старт імпрэзы запланаваны ля Гарадской ратушы, адкуль удзельнікі і рушаць да прызначаных ім пляцовак на тэрыторыі Верхняга горада. Дарэчы, аналагічны па змесце форум чакаецца сёлета і ў Гродне.

Склад журы "Еўрабачання"

ад Беларусі стаў вядомы яшчэ да пачатку конкурсу. Так, з нашага боку, поруч з галасамі тэлегледачоў, конкурс ацэньваюць народны артыст Беларусі Васіль Раінчык, прадзюсар Яўген Алейнік, тэлеведучая Вольга Рыжыкава, харэограф Аляксандр Мяснішын, галоўны спецыяліст Мінкультуры Іна Адамовіч.

■ Што каментуюць чытачы ў Сеціве?

"Страсці вакол "Paparats-kvetka" / № 13

Eugenie Vounoce:

"Даволі цікавы погляд на меню і нацыянальную кухню. Ёсць толькі адно ўдакладненне, прынамсі, у мяне: думаю, наўрад ці гэты пераклад рабілі перакладчыкі. Калі б гэта было так, то ўпэўнена, што праблем было б менш. Як правіла, пра тое, што ёсць такая прафесія, узгадваюць тады, калі пераклад дрэнны, а не тады, калі яго трэба рабіць. Таму што, калі яго трэба рабіць, то ўсе гавораць на ўсіх замежных мовах. Я гэта назірала і ў Соцы, і ў іншых буйных міжнародных цэнтрах Расіі, і ў Францыі, і ў іншых краінах. Мне здаецца, што вось калі б усе рабілі тое, што яны ўмеюць лепш за ўсё, то мы б тут абмяркоўвалі кулінарныя і смака-

адпаведнымі прадметамі побыту і працоўным рыштункам... У царкве з вёскі Каралеўцы Вілейскага раёна экспазіцыя таксама аднаўляецца...

— Колькі слоў пра вашу рэкламную дзейнасць. Інакш кажучы, як мінскія госці даведаюцца, што іх чакаюць паміж хакейнымі матчаў у Строчыцах?

— Тут давялося паклапаціцца ў аўральных тэмпах. Задзейнічаны, натуральна, наш сайт. Ва ўсе без выключэння турыстычныя фірмы мы загадзя перадалі поўную развёртку музейных мерапрыемстваў на кожны дзень Чэмпіянату. Адпаведнымі праграмамі забяспечана студэнцкая вёска, дзе будуць пражываць замежныя аматары хакея. З'явіцца неўзабаве і адпаведны "бягучы радок" у сталічным грамадскім транспарце... У нас ужо цяпер вельмі шмат замоўленых тургруп.

— А, у параўнанні з мінулым годам, наколькі сёлета павялічыўся наплыў наведвальнікаў?

— Калі летась у красавіку ад продажу музейных білетаў у нас было тры-чатыры мільёны, дык сёлета, толькі за адну красавіцкую суботу, мы зарабілі 11 мільёнаў рублёў! Між тым, свята ніякага не было, і тым не менш, прынялі чатырыста наведвальнікаў.

— Ці ёсць страх, што ваш госць-турыст застанеца галодным?

— У двары карчмы, што дзейнічае, мы яшчэ дзве паветкі для прыёму страў зрабілі. Але і гэтага мала. Пад час Чэмпіянату на музейнай тэрыторыі падрыхтуем яшчэ тры пункты грамадскага харчавання. Вельмі не хочацца, каб людзі гублялі час у чэргах...

— Значыць, пра самаакупнасць музея казаць яшчэ зарана? Вашы кіеўскія калегі, да прыкладу, гэты Рубікон даўно перайшлі, займаюць шмат шыкоўных рэстаранаў і атрымліваюць ад турыстычнага выкарыстання скансена мільённыя прыбыткі...

— Нам яшчэ да гэтага імкнуцца трэба. Мы павінны пашыраць інфраструктуру. Не пашкодзіла б нам апрача рэстаранаў і гасцініца. Патрэбна і канцэртная зала... У нас пакуль такая сітуацыя: у экспазіцыях "Цэнтральная Беларусь", "Паазер'е" электрычнасць ёсць, а ў "Панямонні" — няма... Вельмі спадзяёмся, што хоць праз некалькі гадоў трапім у Дзяржаўную інвестыцыйную праграму і вырашым усе свае праблемы.

— Як паклапаціліся пра сувеніры?

— Апрача твораў, што прэзентуюць з музейным лагатыпам народныя майстры, мы спецыяльна падрыхтавалі дыск (пачатковы наклад — дзве тысячы) з прафесійным дакументальным фільмам пра наш скансен. Яго можна набыць у музейным шапіку.

— Пра перспектывы. На музейных складах была калісьці і разабраная мячэць. Ёсць шанцы, што мы яе ўбачым?

— Зараз мы выдзем папярэднія перамовы з Польскай інстытутам і Міністэрствам культуры Польшчы пра пачатак работ па ўзнаўленні гэтай мячэці. Яна — з вёскі Даубучкі Гродзенскай вобласці. Такіх будынін — усяго тры: акрамя нашай — у Латвіі і Польшчы. І

менавіта палякі, якія маюць тут рэстаўрацыйны досвед, узяліся нам дапамагчы: не толькі даць спецыялістаў, але і прапачыць іх работу. А работы шмат: ад той мячэці, што ў нас захоўвалася, засталася ці не дзесьці працэнтаў. Яе ж у 80-х перавезлі... З верасня прыступаем да аднаўлення рэстаўрацыйных работ.

— Што яшчэ аднаўляецца?

— Царква з Барані Аршанскага раёна. Рэстаўрацыя падыходзіць да фінішу. Гэтым займаецца Дырэкцыя аб'ектаў, якія будуцца. А Белрэстаўрацыя аднаўляе млын з вёскі Зелянец Хоцімскага раёна. Так што шчыра запрашаем у Строчыцы ўсіх ахвотных. Прыязджайце — не пашкадуеце!..

Увага!

У мэтах падтрымкі тэатральнага мастацтва Рэспублікі Беларусь і выяўлення лепшых спектакляў ды асобных дзеячаў беларускага тэатра з 11 красавіка 2014 г. па 10 снежня 2014 г. пройдзе III Рэспубліканскі конкурс тэатральнага мастацтва "Нацыянальная тэатральная прэмія".

Арганізатары конкурсу — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Мінскі гарадскі выканаўчы камітэт.

Конкурс праводзіцца па наступных намінацыях:

"Найлепшы спектакль тэатра драмы"; "Найлепшы дэбют"; "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі тэатра драмы"; "Найлепшы спектакль тэатра лялек"; "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі тэатра лялек"; "Найлепшы оперны спектакль"; "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі оперы"; "Найлепшы спектакль балета"; "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі балета"; "Найлепшы спектакль для дзяцей"; "Найлепшы спектакль музыкальнага тэатра"; "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі музыкальнага тэатра"; "Найлепшая сучасная беларуская пастаноўка".

Конкурс праводзіцца сярод прафесійных тэатральных калектываў Рэспублікі Беларусь.

Для ўдзелу ў конкурсе тэатры накіроўваюць на адрас Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь (220004, г. Мінск, пр-т Пера-

можцаў, 11) з 11 красавіка па 1 чэрвеня 2014 года заяўкі ўсталяванага ўзору, матэрыялы з водгукамі ў прэсе, відэазапіс (на DVD-дыску), фота- і рэкламныя матэрыялы (на DVD-дыску) на кожны вылучаны спектакль. Дадзеныя матэрыялы прадстаўляюцца ў электронным выглядзе і на матэрыяльным носбіце.

Да ўдзелу ў конкурсе дапускаюцца спектаклі, якія да 11 красавіка 2014 г. уключаны ў тэатральны рэпертуар і раней не вылучаліся на ўдзел у Нацыянальнай тэатральнай прэміі. Пры гэтым ад аднаго тэатра для ўдзелу ў конкурсе можа быць вылучана не больш за два спектаклі. Вылучаць спектаклі на дадзены конкурс таксама маюць права і творчыя саюзы Беларусі.

Заяўкі на конкурс разглядаюцца адборачнымі камісіямі, створанымі для тэатраў драмы, лялек, музыкальнага тэатра. Спектаклі, адабраныя адборачнымі камісіямі, будуць паказаны на тэатральных пляцоўках г. Мінска з 24 па 30 лістапада 2014 года. Пераможцаў вызначыць журы конкурсу.

Асноўнымі крытэрыямі ацэнкі спектакляў з'яўляюцца высокі мастацкі ўзровень работ, наяўнасць арыгінальных творчых ідэй і здабыткаў, якія садзейнічаюць развіццю нацыянальнага тэатральнага мастацтва.

Вынікі рашэння журы будуць абвешчаны 30 лістапада 2014 г. на ўрачыстай цырымоніі ўзнагароджання пераможцаў.

Тэкст Палажэння аб парадку правядзення Нацыянальнай тэатральнай прэміі чытайце на старонках 6 — 7.

Аб'ява*

Белорусский профсоюз работников культуры объявляет конкурс на соискание Премии Белорусского профсоюза работников культуры в сфере культуры и искусства. Информация о порядке выдвижения лиц, творческих коллективов, требования к оформлению и представлению документов и прилагаемых к ним материалов определяются Положением о Премии Белорусского профсоюза работников культуры в сфере культуры и искусства.

Председатель Н.П. АВДЕЕВА

УТВЕРЖДЕНО
постановление Президиума
Центрального комитета Белорусского профсоюза
работников культуры 29.09.2010, № 2
(с изменениями и дополнениями
Постановление от 29.02.2012 № 69, от 15.04.2013 № 101)

ПОЛОЖЕНИЕ

о Премии Белорусского профсоюза работников культуры в сфере культуры и искусства

1. Премия Белорусского профсоюза работников культуры в сфере культуры и искусства (далее — Премия) присуждается работникам культуры, деятелям искусства, профессиональным и любительским коллективам художественного творчества (далее — творческие коллективы), индивидуальным авторам и исполнителям за заслуги и высокие достижения в сфере культуры и искусства (проза, поэзия и драматургия, инструментальная музыка, вокал, живопись, скульптура, графика, дизайн и декоративно-прикладное искусство, работы в сфере циркового, театрального и экранного искусства), журналистики, за активную работу по развитию народного творчества и любительского художественного творчества в Республике Беларусь. Кандидаты на соискание Премии должны быть, как правило, членами Белорусского профсоюза работников культуры.

2. Премия присуждается один раз в год ко Дню работников культуры в следующих номинациях:

а) литература, журналистика, критика — одна премия;

б) театральное искусство — одна премия;

в) экранное искусство — одна премия;

г) музыкальное искусство — одна премия;

д) живопись, скульптура, графика, дизайн и декоративно-прикладное искусство — одна премия;

е) народное творчество — одна премия;

ж) любительское художественное творчество — одна премия;

з) цирковое искусство — одна премия;

и) эстрадное искусство — одна премия;

3. Размер Премии устанавливается при принятии решения о ее присуждении постановлением Президиума Центрального комитета Белорусского профсоюза работников культуры.

4. Выдвижение лиц, творческих коллективов на соискание Премии производится на собраниях трудовых коллективов предприятий, организаций и учреждений, заседаниях президиумов районных, городских и областных комитетов Белорусского профсоюза работников культуры, коллегий, президиумов и секретариатов правлений и иных руководящих органов культуры, творческих союзов, министерств и ведомств Республики Беларусь.

Выдвижение лиц, творческих коллективов на соискание Премии и отбор кандидатов в соискатели проводится гласно, с предварительным объективным и аргументированным обсуждением.

На соискание Премии могут выдвигаться лица, творческие коллективы, внесшие значительный вклад в развитие культуры и искусства, сферу литературы и журналистики Республики Беларусь, а также осуществляющие активную работу по развитию народного творчества и любительского художественного творчества в республике.

Не допускается включение в состав коллектива соискателей лиц, осуществляющих в процессе выполнения работы только административные, консультативные или организационные функции.

5. На соискание Премии, как правило, не представляются лица, творческие коллективы, которые одновременно выдвинуты на получение Государственной премии Республики Беларусь, международных премий других государств, или получившие такие премии ранее.

Премия Белорусского профсоюза работников культуры в сфере культуры и искусства повторно не присуждается.

6. Документы и материалы по выдвижению лиц, творческих коллективов на соискание Премии принимаются Комиссией по присуждению Премии Белорусского профсоюза работников культуры в сфере культуры и искусства (далее — Комиссия) до **10 августа года**, в котором присуждается Премия.

Материалы и документы по кандидатам на соискание Премии рассматриваются Комиссией в два этапа. На первом этапе отбираются кандидаты, представившие для участия в конкурсе на соискание Премии все материалы, соответствующие Приложению 1. На втором этапе принимается решение о рекомендации Президиуму Центрального комитета Белорусского профсоюза работников культуры о присуждении Премии.

7. Информация о порядке выдвижения лиц, творческих коллективов, требования к оформлению и представлению документов и прилагаемых к ним материалов определяются Центральным комитетом Белорусского профсоюза работников культуры и публикуются в газетах «Беларускі Час», «Культура» до **10 мая года**, в котором присуждается Премия.

8. Решение о присуждении Премии принимается по представлению Комиссии постановлением Президиума Центрального комитета Белорусского профсоюза работников культуры. При этом учитывается участие кандидата в работе профсоюзной организации, выборных органах профсоюзной организации и мероприятиях, которые проводятся профсоюзами.

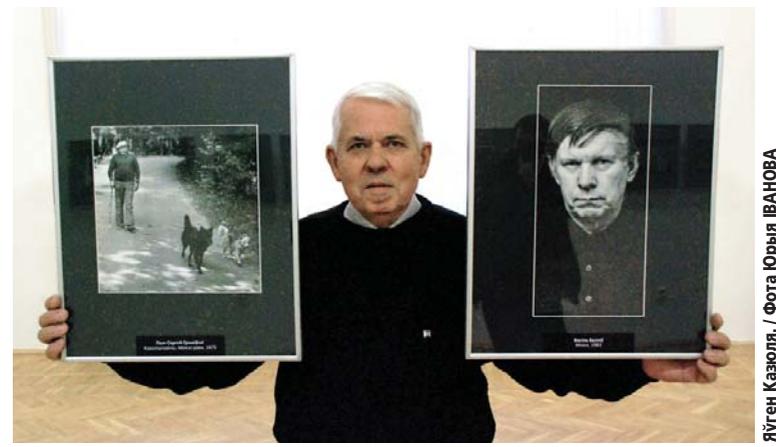
По решению Комиссии к присуждению Премии могут быть представлены два кандидата в одной номинации.

Результаты присуждения Премии Белорусского профсоюза работников культуры публикуются в газетах «Беларускі Час», «Культура».

Лицам, которым присуждена Премия, присваивается звание «Лауреат Премии Белорусского профсоюза работников культуры», вручается Знак, Свидетельство, Диплом Лауреата и денежное вознаграждение в размере, утвержденном Президиумом Центрального комитета Белорусского профсоюза работников культуры.

В том случае, когда Премия присуждается творческому коллективу, денежная часть Премии направляется на укрепление его материально-технической базы или поощрения его участников (оплата туристической поездки, участия в праздничных мероприятиях и т.д.). Коллективу вручается Диплом.

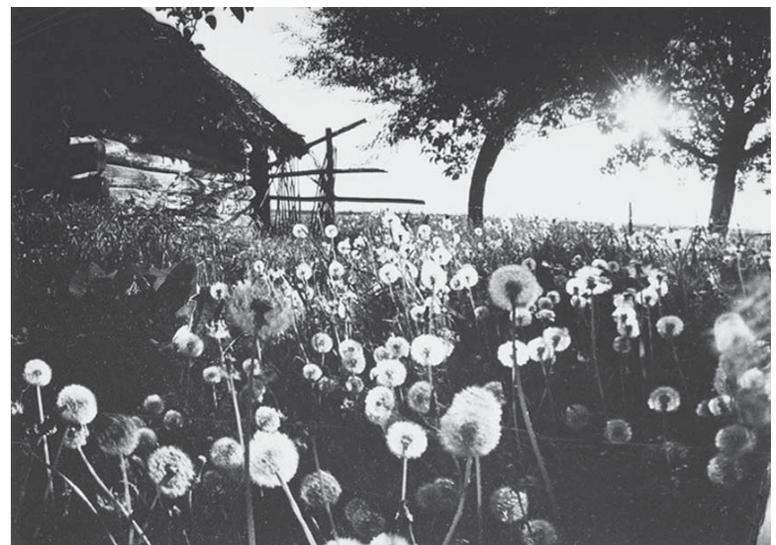
Фотасюжэт нумара: развітанне...

Яўген Казюля. / Фота Юрыя ІВАНОВА

Час, зняты Казюлем

У мінулую суботу не стала Яўгена КАЗЮЛІ — вядомага фотажурналіста, фотамастака, шматгадовага лідара Народнага фотаклуба "Мінск". Прадстаўляем у памяць пра творцу падборку ягоных кадраў.

Алена Спірыдон:

"Дзякуй, паважаныя, за вашы водгукі! Сапраўды, аджываюць вёскі, губляецца душа вясковага жыцця... Але ўспаміны павінны застацца ў кожным з нас!"

"Канфлікт, рамонт, дырэктар... А што ж мастацкі кіраўнік?" / № 14

Ромео:

"Гэта — разумныя назіранні за тэатральнай сітуацыяй, над праблемамі даўно наспелага пытання аб рэфармаванні тэатральнай справы. Трэба, мабыць, распрацоўваць адпаведны закон аб тэатральнай дзейнасці, прымаць яго, і тады справа зрушыцца. А так будзем яшчэ доўга таптацца на сваёй тэатральнай дзялянцы".

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by

Тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97

Абмяркоўвайце на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby)
[vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby)
twitter.com/kimpressby

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртацца па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо на электронны адрас kultura@tut.by!

У нашым прыгарадным пасёлку ўсе гаварылі “па-нашаму”: дзекалі, цэкалі, вымаўлялі цвёрдыя “р” і “ч”, елі “буракі”, а не “свеклу”, “бульбу”, а не “картошку”, пілі “гарэлку”, а не “водку”. Гэта была такая ж мова, на якой гаварыла з чорнай талеркі радые, што слухалі мы з бабуляй, крыху хіба адрозніваючыся нашымі мясцовымі словамі...

“Што з вуснаў мацярок зляцела...”

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ,
паэт, дырэктар Дырэкцыі
замежнага вясчання
Беларускага радые

Па-руску гаварылі толькі прыезджы дзядзька Коля і салдаты, якія прыходзілі да нас у клуб на танцы. Праўда, сярод іх было нямала вузкаглазых ды смуглявых і іхняя мова таксама была нейкай своеасаблівай, не зусім рускай. А рускую мову я ведаў па першых кніжках Маршака і Чукоўскага ды з вуснаў дзядзькі, які прыезджаў з Ленінграда, хаця ён часта казаў, што скончыў у Сіроціне

беларускую школу і мог на памяць прачытаць вершы Купалы і Коласа.

Бабуля ж так сакавіта гаварыла па-беларуску, што, узгадваючы свае дзіцячыя гады ды яе расповеды, я знаходжу ў памяці такія моўныя перліны, якія гучалі з бабуліных вуснаў, што хоць асобнай кніжкай выдавай!..

З майго вымаўлення пасмейваліся бацькавыя родныя, якія жылі ў

цэнтры горада, хаця іх мову, паўў-рэйскую, паўбеларускую, таксама класічнай назваць было нельга.

Увогуле ж, мы з сястрой не адчувалі ніякай розніцы паміж намі і суседскімі Васілём, Воўкам, Мішкам, Генікам, Юляй. Што да мовы, то калі Юлька пайшла ў першы клас, а мне да школы заставаўся цэлы год, я разам з ёй пісаў у сшытку “Хатняя работа”, “сакавік”, “красавік”, асабліва старанна выпісваючы “і” з кропкай зверху. Таму калі праз год сам пайшоў у школу, якая стала рускамоўнай, доўга сумаваў па гэтым “і” з кропкай...

А там, між тым, з нашага вымаўлення (такіх, як я, было паўкласа) пасмейваліся дзеці вайскоўцаў з блізкага ваеннага гарадка, і настаўніца старанна перавучала нас гаварыць не “гэны”, а “этот”, не “такі”, а “такой”, не “чаму”, а “почему”... Я хутка авалодаў гэтай навукай, і ўжо да канца першага класа малаціў па-руску не горш за сына палкоўніка Хоціна. Тым больш, што кніжак на рускай мове чытаў нямала, бадай, больш, чым на беларускай. Але ў сэрцы чамусьці, пакуль спакваля, нясмела, пачынала расці крыўда за насмешкі, за гэтыя здэклівыя выразы “трапай па бруху”, “гоп да кучы”, якімі часта “даставалі” тых, каму пераход даваўся цяжэй, чым мне.

“Кэт”, “вэл”, “стэй”, “бэк”... Гэта не англійскія словы, як мог бы хтосьці падумаць. Так гавораць у Беларусі. А дакладней — у вёсцы Бабровічы Івацэвіцкага раёна Брэстчыны... “Кэт” — гэта, як і ў англічан, “кот”, а “стэй” — “стой”. А вась “вэл” — не англійскае слова “добра”, а “вол”, “бэк” — гэта “бок”... “Пяройдзеце на гэты бэк гуліцы, і ў жоўтай хаці папыгаецце: там жыве баба Маня!” — так тлумачылі мне вяскоўцы дарогу...

Цікаваць да слоў у мяне з дзяцінства. У маленстве, калі я жыў у бабулі, наслухацца незвычайных слоў можна было колькі заўгодна. Мама маёй мамы — баба Шура — была родам з украінскай часткі Палесся і заўсёды казала “хунт” замест “фунт”, “злякаў” замест “спалохаў”, а калі на двары было холадна, дык гаварыла, каб я добра апануўся, бо там цяпер вельмі “зымно”...

Цяпер я разумею, што цяга да дыялекталогіі, гаворак, запісу новых слоў ідзе менавіта адтуль. Сапраўды, чым яшчэ можна патлумачыць тую радасць, якая ўзнікае, калі чую ад сивога дзеда ў вёсцы пра “нарадженне маленькіх кітоў” — гэта значыць, “катоў”, як кажуць на Піншчыне? Або калі ганяюся за такой незвычайнай з’явай, як вымаўленне “о” на месцы этымалагічнага “а” ў словах “настаўнік”, “браў”, “праўда”... І калі бабуля ў вёсцы ў Баранавіцкім раёне кажа, што сын “узёў” і пайшоў пасля школы вучыцца на “настоўніка”, я міжволі ўсміхаюся. Бо раз-

умею, што знайшоў нетыповую для Брэстчыны фанетычную з’яву...

Пра мясцовыя назвы рэк, палеткаў, частак вёскі, пра вулічныя мянушкі можна гаварыць бясконца... А стравы! Бліны з бульбы ў розных мясцовасцях называюць не толькі “дранікі”, а і “картаплянікі”, “бульбенікі”, “тарчонікі” і нават “драчы”, звычайны суп можа мець назву “крышаны”, “шчолак”, “рэдка”, “калянкі”, а халадзец у многіх вёсках гучыць то як “халадно”, то як “дрыгва”, то як “квашаніна”, то як “юха” ці “ляк”...

Але нават запіс новых слоў — не галоўная прычына таго, чаму мяне цягне на сяло. Радасці ад слоў папярэднічае радасць ад сустрэч з тымі ж бабулямі і дзядулямі, з іх незвычайным, нязвыклым для мяне — ды і, пэўна, для ўсіх людзей майго веку — мысленнем, пэўнай вясковай культуры, якая, на жаль, дажывае апошнія гады і часы ды сыдзе ў нябыт разам з яе носбітамі...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,
журналіст, мовазнаўца

Культура “мінулага” жыве ў гэтых бабулях і дзядулях да сёння. Не раз мяне, незнаёмага чалавека, адразу з парога цягнулі за стол, не раз прапаноўвалі пераначаваць ці адпачыць у хаце, далікатна распытваючы, хто я і адкуль, а пасля, знайшоўшы ўва мне зацікаўленага слухача, распавядалі пра сваё жыццё... А на развітанне спрабавалі засунуць мне ў заплецнік або яблык, або невялічкі пакунак з перакусам, уздыхаючы, што, вась жа, “бач ты, бывае ж такая работа ў чалавека”, ставячыся, аднак, да гэтай, невядомай ім, працы з павагай і разуменнем...

Прыкладам, дзевяностагадовая баба Алена з вёскі Задуб’е, што на Ганцавічыне, гадзінамі раскажвала мне пра сваю “жызню”, пра тое, як пахавала свайго сына, як голадна было жыць перад і пасля вайны... Іншая — баба Марыя, з вёскі Выга-

“Стэй, кэт!”

нашчы, што на Івацэвічыне, — доўга апавядала, як хадзіла пехатой за хлебам у горад, што быў ад вёскі кіламетраў за трыццаць. Прычым туды і назад трэба было вярнуцца за адзін дзень, прадаўшы што-небудзь на гарадскім рынку і адстаяўшы вялізную чаргу ў хлебную краму...

У адной з вёсак, падаецца, на Слонімшчыне, мясцовыя бабулі, даведаўшыся, што я цікаўлюся ўсім старым, падаставалі і павыносілі на вуліцу свае саматканыя кашулі, поцілкі, дываны ды паравешвалі іх проста на платах каля хат. Дзсяткі старых рэчаў уздоўж вясковай вуліцы... Кожная бабуля была рада паказаць сваё багацце ды, мажліва, і прадэманстраваць сваё ўмельства сярбюўкам ды суседкам, скардзячыся на тое, што дачка не бярэ гэтую поцілку альбо ручнік у сваю гарадскую кватэру, бо “гэта ўжэ не модна,

сенскага, Ахмадулінай, Таркоўскага.

Аднойчы, яшчэ школьнікам, заціоючы ў дзядзькі ў Ленінградзе, гэтайшоў у рэдакцыю часопіса “Нева”. Пажылая жанчына прывяла мяне да загадкавага аддзела паэзіі Усевалада Раждзественскага. Сівы стары (а гэта сапраўды быў той вядомы паэт яшчэ Сярэбранага стагоддзя) папраціў пакінуць сшытак з маімі радкамі і прыйсці заўтра.

З трапятаннем ішоў я на гэтую сустрэчу. А стары добразычліва, падаўшы мне мой сшытак з пакрэсленымі чырвоным алоўкам радкамі, сказаў:

— А па-беларуску вы пісаць не спрабавалі? Полацк жа беларускі горад. Пісаць важна на мове таго народа, сярод якога жывеш...

Так вялікі рускі паэт блаславіў мяне пісаць па-беларуску, што і працягваю рабіць вась ужо больш за сорак гадоў.

Але, пачаўшы пісаць вершы па-беларуску, я яшчэ да канца не ўсведамляў, што беларускія словы — не толькі мова паэзіі: гэта душа тых, хто жыве і жыве на гэтай зямлі, што гэта сама гісторыя народа, яго веліч і слава, дзейсны чынік выхавання сапраўднага патрыятызму...

Гэтае ўсведамленне прыходзіла з гадамі і жыццёвым досведам...

гэто маладыя цяпер не носяць”...

Глядзіш на гэтых бабуль і шкадуеш, што не ўзяў гэтым разам з сабою камеру, каб сфатаграфавачы іх, і тыя ручнікі, каб забраць з сабой у Мінск напамін пра іхнія вочы, пра іхнія рукі, якія вырабілі ды стварылі столькі прыгожага...

Словы “кэт” і “вэл”, “дрыгва” і “халадно”, запісаныя на Палесці ад старых бабуль і дзядуль, праз некалькі гадоў апублікаваў у сваёй кнізе-атласе мясцовых гаворак. Часам, гартаючы старонкі выдання, успамінаю ўсе свае падарожжы і тых, як кажуць дыялектолагі, “інфарматараў”, што сустрэліся на маім шляху. Многіх бабуль Маняў, Параскаў, Аленаў, Зоняў, у якіх давялося начаваць і гасцяваць, на жаль, ужо няма на свеце. З іхнім адыходам у іншы свет згубіўся ды знік не толькі ўнікальны пласт цікавай дыялектнай мовы, але і старой беларускай вясковай культуры. Ці можна яе адрадыць? Хутчэй за ўсё, адказ на гэтае пытанне будзе адмоўны. Мабыць, яе можна толькі зафіксаваць — на паперы, дыктафонне ці відэакамеры... Каб часам гартаць старонкі мінулага, стараючыся не забывацца на тое, што было раней. Бо, як сказаў класік, “без слядоў нішто не знікае”...

Тры пытанні пасля спектакля

Дзясніс МАРЦІНОВІЧ,
тэатральны крытык

Часам цікава завітаць у тэатр не на прэм’еру, а на шараговы прагляд спектакля, убачыць, як успрымаюць яго не крытыкі ды дасведчаныя тэатралы, а звычайная публіка. “Міхалава зямля” (сцэнічны варыянт ТЮГа паводле паэмы Якуба Коласа “Новая зямля”) ідзе на сцэне два гады. Паколькі пра спектакль “К” пісала, дазволю сабе літаральна некалькі пазітыўных уражанняў.

Чарговы раз пераканаўся, што “Новая зямля” — твор геніяльны. Як знаёма і памкненне здабыць сваю зямлю, і паездка ў Вільню (тады як на іншую планету, цяпер — на шопінг), і найўнае стаўленне вяскоўцаў да горада, і бюракратызм чыноўнікаў... Цудоўна іграюць акцёры: Мікалай Лявончык (Міхал) і Іван Шрубейка (Антось), якія натуральна ўвасабляюць вобразы сялян з па-

эмы, а таксама іншых дзеючых асоб. На маю думку, некаторым акцёрам Купалаўскага тэатра, якія іграюць у “Пане Тадэвушы”, было б нядрэнна ў іх павучыцца. Нарэшце, нельга не адзначыць цудоўную інсцэніроўку Уладзіміра Савіцкага, мастацкага кіраўніка тэатра.

Бянтэжыць некалькі іншых пытанняў, датычных, па вялікім рахунку, амаль кожнага айчыннага тэатра.

Першае. У афішы ТЮГа ёсць з дзясатка спектакляў, якія ідуць вечарам і разлічаны на “дарослую” аўдыторыю (старшых школьнікаў, студэнтаў — словам, больш шырокага гледача). За апошні час бачыў амаль усе з іх. І кожны раз назіраў адну і тую ж карціну: уласна “дарослых” у зале зусім няма. Астатнія — дзеці са школ і гімназій, якія прывялі класныя кіраўнікі. Як тэатр збіраецца прывабліваць на “сур’ёзныя” спектаклі менавіта дарослых? Зразумела, супрацоўнікі ТЮГа могуць нагадаць, што ў іх пакуль няма свайго будынка. Але што кардынальна зменіцца, калі тэатр вернецца ў родныя сцены? Што перашкаджае тэатралам прыходзіць у Дом літаратара, які знаходзіцца не на ўскраіне, а ў цэнтры горада? Як зрабіць так, каб ТЮГ успрымаў сур’ёзна менавіта дарослых глядачы? Калі разглядаць “Міхалаву зямлю”, дык яе аўдыторыя — патэнцыйна падрыхтаваная, абазнаная ў літаратуры. Якім чынам тэатр збіраецца “прасоўваць” акурат для іх такіх спектакляў?

Пытанне другое. На спектаклі прысутнічалі дзеці прыкладна 6 — 8 класаў (падалося, што сярод іх былі нават пяцікласнікі). “Міхалава зям-

ля” была разлічана на аўдыторыю пачынаючы з 14 гадоў (прыкладна — з 7 класа). Нібыта, мэтавая аўдыторыя. На жаль, пераважнай большасці прысутных глядзець спектакль было нецікава. Дзеці ажывіліся і слухалі ўважліва толькі ў двух эпізодах: першы раз — калі ішла гаворка пра ваўка, які праваліўся пад лёд, а другі — калі Антось ехаў “зайцам” у Вільню. Гэта значыць, там, дзе адчувалася сувязь з жыццём, бліжнім ім. Нічога дзіўнага тут няма! У такім ўзросце дзеці далёкі ад рэальнай мінулага стагоддзя і не разумеюць, навошта героям зямля. Калі я выходзіў з тэатра пасля спектакля, побач з будынкам Дома літаратараў стаялі дзве групкі гледачоў. Настаўнікі тлумачылі вучням, што на пачатку XX стагоддзя ў беларусы меліся вялікія сем’і; пытанне было ў тым, каб пракарміць дзяцей, таму зямлі не хапала. Цікава, а чаму гэта нельга было патлумачыць да пачатку спектакля? Але вучні тых класаў яшчэ могуць прыйсці ў ТЮГ. Астатнія ж, хто хутка крочыў да метро, верагодна, туды больш не вярнуцца. Уражанні ад беларускай літаратуры і Якуба Коласа ў іх застаюцца не лепшыя. Можна, вярта збіраць дзяцей

да пачатку спектакля і яшчэ ў школе тлумачыць ім асобныя рэаліі твора, якія могуць быць незразумелымі? Ці не раяць такое распаўсюджвальнікі білетаў настаўнікам? Можна, і тым самым распаўсюджвальнікам вярта арыентавацца менавіта на вучняў старэйшага ўзросту? Ці можна на тое паўплываць тэатр? Дарэчы, “Новую зямлю” праходзіць у школе ў 9 класе. І тут ёсць пэўная логіка.

Пытанне трэцяе. Я трапіў на паказ “Міхалавай зямлі” ў мінулыя пятніцу, цёплым красавіцкім вечарам. Зала была запоўнена прыкладна напалову. Але ці не занадта сур’ёзны спектакль перад выхаднымі днямі? Так, у ідэале, глядач павінен прыставацца да раскладу спектакляў, каб убачыць патрэбную пастаноўку. Але ў рэальнасці, з надыходам цёплага сезона, многія сем’і з’язджаюць за горад — у вёску, на лецішча. Нічога зрабіць з гэтым нельга. Таму шэраг тэатраў радзей паказвае спектаклі ў пятніцу — нядзелу.

Зразумела, цяпер прыярытэтная задача для ТЮГа — вяртанне ў родны будынак. Але калі яно адбудзецца, вярта задумацца над акрэсленымі пытаннямі. Бо з тэатральнага далягляду нікуды не знікнуць...

На праект “Акадэмія талентаў” тэлеканала “АНТ” як “акадэмік”, прадзюсар я прыйшоў летась. Прызнаюся, атрымаўшы запрашэнне ў шоу, меў сумневы, кшталту таго, навошта туды іду і што магу даць. Бо ў праекце ўдзельнічаюць людзі маладыя, са сваім светапоглядам, са сваім разуменнем музыкі, якіх мне праз узроставы разрыў мо і не зразумець. Ці маю я права судзіць іх? Без узаемаразумення, без даверных адносін, без кантакту ў час дзейства ў студыі не атрымаўся б праект, арыентаваны на шчырасць. Таму мэта майго знаходжання на праграме я вызначыў так: выказаць сваё меркаванне пра нейкія рэчы, у тым ліку (найперш!) у музыцы, а таксама зрабіць так, каб супрацоўніцтва дало канкрэтны вынік — у выглядзе артыста, новых песень.

Мне, несумненна, блізкае выказанне Сэнт-Экзюперы: “Мы заўсёды будзем адказныя за тых, каго прыручылі. І ты адказваеш за сваю ружу...”. Імкнуся яго прытрымлівацца: з некаторымі з “гульцоў” маёй каманды мінулага сезона мы сустракаемся, яны просяць парады, я камусяці напісаў новыя песні... У ідэале, хочацца знайсці на перадачы партнёра, з кім мы працавалі б у звязцы не адзін год, не “залатога цяльца”, што спяваў бы па клубах, прыносячы грошы сабе і мне, а менавіта аднадумца, які ставіць перад сабой высокія задачы ў мастацтве. Гэта што тычыцца “шкурных” інтарэсаў. А наогул, было б выдатна, калі б ужо на шоу, пасля яго нарадзіліся таленты, як

калісьці адбылося з тэлепраектам “Зорны дыліжанс”, які даў беларускай музыцы Дзіму Калдуна, Аню Шаркунову, Германа, Кацю Іванчыкаву з гурта “Iowa”. З “Акадэміяй...” пакуль гэтага не здарылася, хача ёсць асобныя поспехі — Яўген Слуцкі, Віталь Варанко, але да папулярнасці да вышэйназваных выканаўцаў ім яшчэ далёка.

Чаму канкурсанты з нашага праекта не раскрыліся? Ім трэба даць час, каб яны зразумелі, чаго хочучы, займелі рэпертуар, каб сфарміраваўся іх вобраз. І каб побач з імі былі тыя, хто ведае, як працаваць у айчынным шоу-бізнесе. Выпускнікам “Акадэміі...” далі стартваюць пляцоўку, шанц, — цяпер усё ў іхніх руках. Толькі

Галавакружэнне vs. шчырасць

Леанід ШЫРЫН,
кампазітар, паэт-песеннік,
прадзюсар, удзельнік гурта
“DaVinci”

цяжкая, штодзённая праца можа зрабіць з таго, хто падае надзеі, сапраўдную творчую асобу.

На праект прыходзяць людзі з рознай, натуральнай, музычнай падрыхтоўкай. Спрабавалі сілы Саша Захарык і Андрэй Кунец — досыць вядомыя маладыя артысты. Былі і тыя, якія з цяжкасцю адрознівалі ноту “до” ад ноты “фа”. Прыходзяць розныя натуры. Шчыра скажу: з тымі, хто адразу, у агрэсіўнай манеры, заяўляе пра ўласныя амбіцыі, хто адразу пачынае качаць правы, нават валодаючы харызмай ды вакальнымі данымі, я звязвацца не вельмі хачу. І не звязваюся. Разумею, што ёсць мноства прыкладаў творцаў, характар якіх — не цукар. Але ў мяне няма ахвоты займаць

у працэсе зносін з імі на праекце праблемы замест працы. За кароткі тэрмін знаходжання на шоу даць вынік могуць толькі тыя ўдзельнікі, хто ўмее слухаць сваіх выкладчыкаў, хто хоча вучыцца, хто здольны быць пластычным.

Вынес для сябе з удзелу ў праграме ўжо шмат чаго — і для прафесіі, і для жыццёвых адкрыццяў. Як музыкант, праўда, не зрабіў суперадкрыццяў, але знайшоў пацвярджэнне даўнім сваім высновам: у Магілёўскай вобласці — выдатныя галасы, Мінск арыентуецца на актуальную музыку, Гродзеншчына імкнецца да заходняй культуры... Сярод галоўных пераваг канкурсантаў — раскручаныя рускамоўныя шлягеры, прычым не-

малы працэнт з іх займаюць песні беларускіх аўтараў. Любяць і беларускамоўныя кампазіцыі.

Хто пераможа ў гэтым сезоне, адгадаць не вазьмуся. Праблема для многіх заключаецца ў іншым: у магчымым галавакружэнні, калі нехта, вядомы хай сабе і ў вузкіх колах, адчуў гэты п’янілы водар прызнання. Адсюль і з’яўленне некаторых не зусім абгрунтаваных запытаў. Як у такіх умовах, калі вакол нашэптваюць, які ён самародак, канкурсант распарадзіцца сваімі данымі — для мяне пытанне. Са свайго боку, у стаўленні да такіх удзельнікаў я абраў тактыку “апускання на зямлю”, кажучы пра тое, што, пры ўсім наяўным тэхнічным арсенале, яны — не ідэальныя. Можна выдатна праспяваць складаную рэч, а на простае раптам спатыкнуцца, і тады звярнуцца да вакальных хітрыкаў, каб слухач не заўважыў фальшу. Але ж прафесіянал — чуе! З іншага боку (я, можа, крыху ўвайду ў супярэчнасць з ідэалогіяй праекта), самае важнае для мяне, каб у будучыні канкурсанты сталі не столькі таленавітымі выканаўцамі, колькі таленавітымі людзьмі — у асабістым жыцці, у той галіне, дзе яны вырашаць сябе рэалізаваць...

Пра расстаноўку акцэнтаў

Уладзімір ПАРФЯНОК,
фатограф, кіраўнік Галерэі візуальных мастацтваў “Nova”, супрацоўнік Цэнтра сучасных мастацтваў

Днямі ў Цэнтры сучасных мастацтваў адкрыліся тры фотавыстаўкі ў рамках II Мінскага фестывалю фатаграфіі: “Наша агульнае прыватнае” ўкраінскай майстэрні “L K”, “Беражлівае стаўленне да дробных рэчаў” малдоўскіх фатографіі і “Чалавек на дарозе” беларускіх аўтараў Андрэя Дубініна і Андрэя Карачуна. У сацыяльных сетках адбылося абмеркаванне згаданай падзеі, якое сканцэнтравалася пераважна на тэхнічных недахопах адной з выставак. Але мне хацелася б звярнуць увагу на іншае — на змест саміх экспазіцый, які, на жаль, амаль не трапіў у поле ўвагі як карыстаўніку сацыяльных сетак, так і журналістаў.

Напрыклад, мне было вельмі цікава прасачыць, як смела эксперыментуюць з фатаграфіяй удзельнікі ўкраінскай групы “L K”, навучэнцы вядомага фатографа і арт-дзейча Аляксандра Ляпіна. Як маладыя аўтары выкарыстоўваюць выяўленчыя сродкі фатаграфіі, шукаючы, адпаведна сваім ідэям, найлепшую фор-

му сваім выказаннем. Як яны ператвараюць фота ў адвольны мастацкі інструмент, у медыум, прапаноўваючы новыя межы яго скарыстання. Магчыма, на месцы куратара выстаўкі я размясціў бы праекты аўтараў больш свабодна і не абмяжоўваўся б толькі дзвюма заламі Цэнтра сучасных мастацтваў, бо кожная аўтарская серыя

патрабуе больш паветра, прасторы для экспанавання. І ў гэтым, дарэчы, мне бачыцца большы прагал, чым у тэхнічным казусе, калі два творы “саслізнулі” са свайго месца. Ды ўсё ж такі мая думка застаецца толькі маёй, бо экспазіцыйнае рашэнне выбудоваў кураатар выстаўкі Аляксандр Ляпін, і для мяне — не зусім этычна ўмешвацца ў ягоную работу.

Праект малдоўскіх фатографіі мне падаўся даволі “стрыманым”. На мой погляд, тут галоўную ролю адыграла акурат праца куратараў — Агнешкі Райс і Таццяны Фёдаравай, моцна скіраваны на транслатывую каштоўнасцей дакументальнай і прэс-фатаграфіі. Шчыра кажучы, я не адзначыў бы ў работах малдоўскіх фатографіі выразнай мастацкай сілы, але выстаўка як агульнае выказанне атрымалася. Ёсць дакладнае адчуванне “месджа”, я разумею, што хацелі мне сказаць аўтары, мне падабаецца сацыяльная скіраванасць серыі фатографіі, і, можна сказаць, у дадзеным выпадку да месца паралель фота з ясным тэкстам. І гэта — яшчэ адно вымярэнне фатаграфіі, якое ў нас не вельмі распаўсюджана.

І беларуская частка... Дзіўна, але прытым што амаль кожная з

выяў Андрэя Дубініна і Андрэя Карачуна з’яўляецца якаснай работай, творама фотамастацтва, тым не менш, у параўнанні з праектамі малдоўскіх і асабліва ўкраінскіх калег, беларускі выглядзе даволі традыцыйна. Амаль кожны асобны здымак запамінаецца, але ў цэлым праект не вельмі ўразіў. Атрымалася гэтка “фатаграфія ў сабе”, “дзеля сябе”.

Кантэкст трох розных выставак — добрая нагода паразважаць над тым, якім чынам аўтары выкарыстоўваюць фатаграфію, што за магчымасці яе цікавяць нас і нашых калег. Пра гэта мне хацелася б пачуць ды прачытаць выказанні, развагі ды меркаванні, паўдзельнічаць у спрэчках, а не адказваць на фармальныя заўвагі ды ўколы. Няўжо сапраўды ўсё, чым запамінаецца гэты трайны выставачны праект, — тыя тэхнічныя недарэчнасці?

Вядома, прызнаю заўвагі. Цэнтру сучасных мастацтваў ёсць куды расці ды ўдасканальвацца, як прынамсі, і іншым культурным установам — дзяржаўным і недзяржаўным. Але давайце прызнаем і відавочнае: вокалгненны змен у мастацтве не бывае. Гэты працэс патрабуе паступовых крокаў ды высілкаў розных бакоў.

Тым не менш, пасунуць ЦСМ з пазіцыі установы, “вектар развіцця” якой быў не вельмі зразумелы для мінскай арт-супольнасці, мне паддаецца цалкам магчымым. У сталіцы не так шмат пляцовак, на якіх прадстаўлена сучаснае мастацтва. Так, яны ёсць: той жа Музей сучаснага выяўленчага мастацтва, галерэі “Універсітэт культуры”, “Акадэмія” і “У”. Але іх недастаткова, каб змяніць стаўленне да сучаснага і актуальнага арту. Нягледзячы на зрухі ў дадзеным кірунку (а ў апошнія гады з’явіліся мастацкія форумы, акцыі, сістэматычна працуючы культурныя агенты), тым не менш, на мой погляд, сучаснае мастацтва да гэтай пары знаходзіцца ў пазіцыі нібыта чужога: яго нібыта і прызналі, але пры гэтым яму не надта давяраюць. Аднак нельга ўвесць час знаходзіцца ўбаку ад астатняга свету. Гэтае “асцярожнае” стаўленне можна змяніць. Акурат у канкурэнцыі паміж падобнымі арт-інстытуцыямі, у працы апошніх мне бачыцца магчымасць зрухаў у свядомасці грамады...

А калі вярнуцца да пачатку, то ўсё ж давайце, калегі, расстаўляць акцэнтывы больш уважана, нават калі вядзём палеміку ў сацыяльных сетках...

А калі... беларуская Трансільванія?

Аліна МАЗЕЎСКАЯ,
журналіст, рэдактар аддзела польскага турыстычнага выдавецтва па Усходняй Еўропе

Швейцарыяй, дык чаму б краіне не стаць яшчэ і... маленькай Трансільваніяй?..

Пасёлак Жалудок у Гродзенскай вобласці смела можа прэтэндаваць на званне беларускай Трансільваніі. Андрэй Кудзіненка ў 2009 годзе на “Беларусьфільме” зняў першую айчынную стужку ў жанры хорар (або “бульба-хорар”, як называе яе сам рэжысёр) “Масакра”. Дзеля ў карціне разгортваецца ў асабняку, які добра захаваўся да нашых дзён, — былым валоданні князёў Святаполк-Чацвярцінскіх. Сюжэт фільма, як вядома, адштурхоўваецца ад аповесці Праспэра Мэрымэ пра крыважэрнага мя-

дзведзя-пярэваратня. Стужка, па сутнасці, паказвае на залатую жылу для развіцця кінематаграфічнага турызму. А пасля ў Жалудку прайшлі здымкі яшчэ аднаго фільма рэжысёра-пачаткоўца Арцёма Лобача...

Зараз аб захадах, якія, на маю думку, варта зрабіць, каб кінематаграфічны турызм пачаў развівацца. Перш за ўсё — патрэбна стварыць умовы для наведвання вандрунікамі дадзенай мясцовасці. Нічога не атрымаецца, калі пачаць прывозіць групы на экскурсію ў пустыя наваколлі замка. Калятурыстычны бізнес (а гэта кавярні, рэстараны, шапікі з сувенірамі, атракцыёны) — асно-

ва для ўдалага развіцця маршруту. Як і гіды, экскурсаводы, якія павінны валодаць цікавай інфармацыяй, указальнікамі, надпісамі, кліматычнымі месцы адпачынку. Павінна, нарэшце, быць пэўная атмасфера. Прататыпам для стварэння розных варыянтаў гаджэтаў з выявай мядзведзя-пярэваратня могуць паслужыць сувеніры з Трансільваніі. Гэта будзе пачатковы этап у раскоўванні пасёлка Жалудок, жыхары якога, ужо цяпер з гонарам, паказваюць здымачныя пляцоўкі “Масакры” — ажно да месца, дзе мядзведзь напаў на чалавека...

І яшчэ. Кінематаграфічны турызм можна разглядаць як турызм выхаднага дня — city break, мэта якога — наведаць адзін горад. Турыстам і на самой справе хопіць аднаго дня, каб пахадзіць па тых мясцінах, якія яшчэ нядоўна можна было пабачыць толькі на экране. Можа, самы час пачаць стымуляваць кінематаграфічны турызм у Беларусі, магчыма, менавіта ён выкліча цікавасць замежных вандрунікаў і дасць шанц беларусам распавесці сваю выдатную ды малавядомую гісторыю?..

Масавыя “паломніцтвы” ў мясціны, дзе здымаліся фільмы, з кожным годам становяцца ўсё больш пашыранымі. Зараз паспяхова развіваецца і папулярнае тэндэнцыя кінематаграфічнага турызму. Часцей за ўсё гэта адбываецца альбо з дапамогай мясцовага кіраўніцтва, якое прыдумляе новыя маршруты па “засвечаных” мясцінах, альбо дзякуючы індывідуальным турыстам, што самі адкрываюць для сябе кіношныя пейзажы, а ўлады, назіраючы за павышанай цікавасцю, выкарыстоўваюць магчымасць для стварэння новага турпрадукту.

Грамадна запланаванае працоўнае кінематаграфічнага турызму ўжо паспрыяла развіццю эканомікі і турыстычнай індустрыі многіх краін. Суседняя Польшча імкнецца выкарыстоўваць літаратурную класіку для прыцягнення турыстаў. У горадзе Мельнік да канца бягучага года завершыцца пабудова тэматычнага парку, прысвечанага трылогіі Генрыха Сянкевіча: “Агнём і мячом”, “Патоп” і “Пан Валадыеўскі”. Апошнім часам велізарную папулярнасць набыў горад Сандамір, куды масава пачалі з’язджацца турысты дзякуючы здымкам крымінальнага тэлесерыяла “Айцец Матуш”. Сюжэт апошняга разгортваецца на вуліцах маленькага гарадка. Серыял быў зняты па адмысловай замове мясцовага кіраўніцтва, якое жадала прыцягнуць увагу туры-

таў да аднаго з самых старых польскіх гарадоў. Прататыпам стаў італьянскі “Дон Матэа”, які ў свой час змог павялічыць турыстычную плынь у адну з правінцый Італіі.

Больш яркімі сусветна вядомымі прыкладамі з’яўляюцца Галівуд, Італія, Каны або Румынія. Апошняя карыстаецца папулярнасцю ў турыстаў, якія прагнуць наведаць замак самага вядомага ў свеце вампіра — графа Дракулы. Чаму б Беларусі, што яшчэ шукае турыстычны напрамак, які вылучаў бы яе на фоне іншых краін, не скарыстацца такімі прыкладамі? Маляўнічая прырода, архітэктура, помнікі дойлідства — гэта можа стаць дэкарацыяй для разнапланавых кінакарцін і месцам наведання. Турыстычны патэнцыял Беларусі дазваляе называць яе маленькай

ПАЛАЖЭННЕ

аб парадку правядзення III Рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва "Нацыянальная тэатральная прэмія"

1. Дадзенае Палажэнне вызначае парадок правядзення III рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва "Нацыянальная тэатральная прэмія" (далей — конкурс).

2. Конкурс праводзіцца ў мэтах падтрымкі тэатральнага мастацтва Рэспублікі Беларусь, заахвочвання творчых работнікаў тэатраў краіны да стварэння высокамастацкіх спектакляў і акцёрскіх работ, выяўлення лепшых сцэнічных работ і творчых работнікаў тэатраў, якія паказалі найбольш яркія вынікі сваёй творчасці.

3. Конкурс праводзіцца Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і Мінскім гарадскім выканаўчым камітэтам.

4. Інфармацыя аб правядзенні конкурсу размяшчаецца да 11 красавіка 2014 г. у газеце "Культура" і (ці) іншых друкаваных сродках масавай інфармацыі, на афіцыйных сайтах дзяржаўных органаў, у глабальнай камп'ютарнай сетцы Інтэрнэт і ўтрымлівае звесткі аб часе, месцы правядзення конкурсу, умовах конкурсу, крытэрыях і парадку ацэнкі прадстаўленых матэрыялаў, парадку і тэрмінах аб'яўлення вынікаў конкурсу, а таксама іншыя неабходныя звесткі.

5. Конкурс праводзіцца па намінацыях: "Найлепшы спектакль тэатра драмы"; "Найлепшы дэбют"; "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі тэатра драмы"; "Найлепшы спектакль тэатра лялек"; "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі тэатра лялек"; "Найлепшы оперны спектакль"; "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі оперы"; "Найлепшы спектакль балета"; "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі балета"; "Найлепшы спектакль для дзяцей"; "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі для дзяцей"; "Найлепшы спектакль музычнага тэатра"; "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі музычнага тэатра"; "Найлепшая сучасная беларуская пастаноўка".

6. Намінацыя "Найлепшы дэбют" прадугледжана для спектакля, які створаны творчымі работнікамі да 35 гадоў: рэжысёрамі-пастаноўшчыкамі, акцёрамі, аўтарамі сцэнаграфіі і касцюмаў да спектакляў тэатра драмы. Намінацыя "Найлепшая сучасная беларуская пастаноўка" прадугледжана для спектакля, які створаны па: арыгінальнай п'есе ці інсцэніроўцы твора беларускага аўтара (аўтараў); лібрэта; творы сучаснага беларускага кампазітара.

7. Удзельнікамі конкурсу выступаюць прафесійныя тэатры Рэспублікі Беларусь (далей — удзельнікі).

8. Для арганізацыі і правядзення конкурсу фарміруецца і зацвярджаецца арганізацыйны камітэт з ліку прадстаўнікоў дзяржаўных органаў і іншых зацікаўленых арганізацый (са згоды іх кіраўнікоў). Персанальны склад арганізацыйнага камітэта зацвярджаецца Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь.

9. Арганізацыйны камітэт:

9.1. ажыццяўляе кіраўніцтва падрыхтоўкай і правядзеннем конкурсу;

9.2. разглядае і зацвярджае ўзоры атрыбутыкі конкурсу і друкаванай прадукцыі, план мерапрыемстваў па падрыхтоўцы этапаў конкурсу;

9.3. вызначае віды і формы інфармацыйна-рэкламнай падтрымкі конкурсу;

9.4. ажыццяўляе ўзаемадзеянне з зацікаўленымі суб'ектамі культурнай дзейнасці, іншымі арганізацыямі па пытаннях падрыхтоўкі, правядзення конкурсу і яго асвятлення ў сродках масавай інфармацыі;

9.5. разглядае пытанні, звязаныя з расходамі па правядзенні конкурсу;

9.6. пры неабходнасці стварае выканаўчую дырэкцыю конкурсу;

9.7. вырашае іншыя арганізацыйныя пытанні.

10. Конкурс праводзіцца ў два этапы. Першы этап з'яўляецца адборачным. На першым этапе па выніках разгляду заявак удзельнікаў вылучаюцца спектаклі для ўдзелу ў другім этапе конкурсу. Для вылучэння спектакляў для ўдзелу ў другім этапе конкурсу фарміруецца адборачны камісіі тэатра драмы, тэатра лялек, музычнага тэатра (опера, балет, музычная камедыя і іншыя музычныя жанры) з ліку

мастацтвазнаўцаў, тэатральных крытыкаў, творчых работнікаў, прадстаўнікоў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і іншых зацікаўленых арганізацый (са згоды іх кіраўнікоў). Персанальныя склады адборачных камісій зацвярджаюцца Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь. Другі этап з'яўляецца заключным. На другім этапе падводзяцца вынікі конкурсу і вызначаюцца яго пераможцы.

11. Для ўдзелу ў конкурсе ўдзельнікі, творчыя саюзы вылучаюць спектаклі, якія да 11 красавіка 2014 г. уключаны ў рэпертуар тэатра і раней не вылучаліся для ўдзелу ў дадзеным конкурсе. Пры гэтым ад аднаго тэатра для ўдзелу ў конкурсе вылучаецца не больш за два спектаклі.

12. Пасля вылучэння спектакляў удзельнікі, творчыя саюзы з 11 красавіка па 1 чэрвеня 2014 г. на адрас Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь (220004, г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 11) накіроўваюць наступныя матэрыялы на кожны спектакль (у электронным выглядзе і на матэрыяльным носьбіце): заяўку на ўдзел у конкурсе па форме згодна з дадаткам да дадзенага Палажэння; матэрыялы з водгукамі ў прэсе на спектакль; відэазапіс

спектакля (на DVD-дыску); фота- і рэкламныя матэрыялы спектакля (на DVD-дыску).

13. Матэрыялы, якія прадстаўлены з парушэннем патрабаванняў, устаноўленых пунктам 12 дадзенага Палажэння, да разгляду не прымаюцца.

14. Адборачныя камісіі з улікам заявак удзельнікаў, творчых саюзаў пасля прагляду відэазапісаў спектакляў прымаюць рашэнне аб вылучэнні спектакляў для ўдзелу ў другім этапе конкурсу.

15. Асноўнымі крытэрыямі ацэнкі спектакляў з'яўляюцца: высокі мастацкі ўзровень работ; наяўнасць арыгінальных творчых ідэй і здабыткаў, якія садзейнічаюць развіццю нацыянальнага тэатральнага мастацтва.

16. Рашэнні адборачных камісій прымаюцца шляхам адкрытага ці закрытага галасавання простаі большасцю галасоў. Рашэнні лічацца правамоцнымі, калі на пасяджэннях адборачных камісій прысутнічала не менш за дзве трэці іх агульнага складу. Пры роўнасці галасоў прымаецца рашэнне, за якое прагаласавалі старшыні адборачных камісій. Рашэнні адборачных камісій афармляюцца пратаколамі, што падпісваюцца

старшынямі адборачных камісій і іх сакратарамі на працягу трох дзён пасля дня правядзення пасяджэнняў адборачных камісій.

17. Спіс спектакляў, якія вылучаны для ўдзелу ў другім этапе конкурсу, публікуецца ў сродках масавай інфармацыі, пералічаных у пункце 4 дадзенага Палажэння, пасля афармлення пратаколаў пасяджэнняў адборачных камісій.

18. Для падвядзення вынікаў конкурсу і вызначэння пераможцаў у намінацыях конкурсу фарміруецца журы конкурсу (далей — журы) тэатра драмы, тэатра лялек, музычнага тэатра (опера, балет, музычная камедыя і іншыя музычныя жанры) з ліку прадстаўнікоў творчых саюзаў, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, тэатральных крытыкаў, мастацтвазнаўцаў, творчых работнікаў, прадстаўнікоў прафесійных калектываў мастацкай творчасці. Персанальныя склады журы зацвярджаюцца Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь. У склады журы не могуць уваходзіць члены пастановачных груп і ўдзельнікі спектакляў, вылучаных для ўдзелу ў конкурсе.

19. Журы робяць прагляд вылучаных адборачнымі камісіямі

ПАЛАЖЭННЕ

аб парадку арганізацыі і правядзення конкурсу дызайн-праектаў прыза Рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва "Нацыянальная тэатральная прэмія"

1. Мэтай конкурсу дызайн-праектаў прыза Рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва "Нацыянальная тэатральная прэмія" (далей — конкурс) з'яўляецца пошук найбольш выразнай ідэі, якая ўлічвае мэты правядзення Рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва "Нацыянальная тэатральная прэмія".

2. Арганізатарам конкурсу з'яўляецца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

3. Удзельнікамі конкурсу могуць быць мастакі, скульптары і дызайнеры, якія маюць адпаведную прафесійную адукацыю.

4. Інфармацыя аб правядзенні конкурсу размяшчаецца на афіцыйным сайце Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і змяшчае звесткі аб конкурсе, яго ўмовах, крытэрыях і парадку ацэнкі прадстаўленых удзельнікамі матэрыялаў, парадку і тэрмінах аб'яўлення вынікаў конкурсу, а таксама іншыя неабходныя звесткі.

5. Конкурсныя матэрыялы павінны ўключаць: дызайн-праект прыза ў выглядзе фотаздымкаў з выявай 2-х ракурсаў, якія адлюстроўваюць максімальнае ўяўленне ідэі аўтара, на планшэце памераў 60x60, альбо мадэлі ў мяккім матэрыяле; тлумачальную запіску з абгрунтаваннем мастацкай ідэі, апісаннем прыза, з указаннем яго памераў, рэкамендуемых матэрыялаў для стварэння. Электронны варыянт фотаздымкаў і мадэлей можа быць прадстаўлены ў JPG-фармаце на электронных носьбітах (на флэш-карце, CD-дыску), альбо на электронную пошту viskub777@gmail.com.

6. Прыз павінен адпавядаць мэце правядзення Рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва "Нацыянальная тэатральная прэмія", сімвалізаваць тэ-

атральнае мастацтва, уяўляць дакладны вобраз і выклікаць асацыяцыі, звязаныя з тэатрам.

7. У мэтах захавання ананімнасці ўдзельнікаў конкурсу конкурсныя матэрыялы прадстаўляюцца пад чатырохзначным нумарам, які ўказваецца на ўсіх матэрыялах у левым верхнім куце, а таксама на канверце ўдзельніка конкурсу. У запячатаны канверт укладваюцца інфармацыйны ліст, які змяшчае прозвішча, асабістае імя, імя па бацьку (калі такое маеца), а таксама адрас і кантактны тэлефон удзельніка конкурсу альбо калектыву ўдзельнікаў конкурсу. Пры парушэнні ўмоў конкурсу і правілаў афармлення і прадстаўлення конкурсных матэрыялаў праект адхіляецца ад разгляду.

8. Для прыняцця ўдзелу ў конкурсе ў тэрмін па 12.05.2014 уключна падаецца заяўка па форме згодна з дадаткам да дадзенага Палажэння па адрасе: г. Мінск, пр. Пераможцаў, 11, каб. 309; кантактныя тэлефоны: + 375 17 203 74 12; + 375 44 77 468 91. Конкурсныя матэрыялы павінны быць прадстаўлены 12.05.2014 не пазней за 17.00 па адрасе: г. Мінск, вул. Энгельса, д. 7, Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы.

9. Для ацэнкі конкурсных матэрыялаў ствараецца журы конкурсу, склад якога зацвярджаецца загадам Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Конкурсныя матэрыялы разглядаюцца журы на закрытым пасяджэнні не пазней за 15.05.2014.

10. Крытэрыі ацэнкі дызайн-праектаў: адпаведнасць умовам конкурсу; высокі прафесійны ўзровень; выкарыстанне арыгінальнага рашэння.

11. Рашэнне прымаецца ў прысутнасці не менш як паловы складу журы адкрытым

галасаваннем простаі большасцю галасоў прысутных. Пры роўнай колькасці галасоў "за" і "супраць" голас старшыні журы з'яўляецца вырашальным. Рашэнне журы афармляецца пратаколам, што падпісваецца ўсімі членамі журы, якія прынялі ўдзел у галасаванні.

12. Аўтарскія канверты распечатваюцца пасля вынясення рашэння журы па выніках конкурсу. Вынікі конкурсу публікуюцца ў тыднёвы тэрмін пасля вынясення рашэння журы на афіцыйным сайце Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

13. Рашэннем журы вызначаецца дызайн-праект, які заняў I месца, і пераможца (аўтар дызайн-праекта).

14. Для пераможцы конкурсу ўстанаўліваецца грашовая прэмія ў памеры 10 000 000 (дзясяць мільёнаў) беларускіх рублёў. Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь заключае з пераможцам дамову аб выкарыстанні дызайн-праекта без выплаты яму за гэта ўзнагароджання.

15. Фінансаванне конкурсу ў частцы выплаты грашовай прэміі пераможцы ажыццяўляецца ў межах сродкаў рэспубліканскага бюджэту, прадугледжаных на правядзенне цэнтралізаваных мерапрыемстваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Для арганізацыі і правядзення конкурсу могуць выкарыстоўвацца іншыя сродкі, не забароненыя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

16. Паштовыя і іншыя выдаткі ўдзельнікаў конкурсу аплачваюцца за кошт апошніх.

17. Пасля заканчэння работы журы конкурсныя матэрыялы вяртаюцца ўсім удзельнікам конкурсу, акрамя пераможцы конкурсу.

для ўдзелу ў другім этапе конкурсу спектакляў на тэатральных пляцоўках г. Мінска ў перыяд з 24 па 30 лістапада 2014 г., абмяркоўваюць іх і прымаюць рашэнне аб пераможцах у намінацыях конкурсу. Журы конкурсу мае права прыняць рашэнне аб адсутнасці пераможцаў у той або іншай намінацыі конкурсу.

20. Рашэнні журы прымаюцца шляхам тайнага галасавання прастай большасцю галасоў. Рашэнні журы лічацца правамоцнымі, калі на пасяджэннях прысутнічала не менш за дзве трэці іх агульнага складу. Рашэнні журы афармляюцца пратаколамі, якія падпісваюцца старшынямі і сакратарамі журы, лічацца канчатковымі, перагляду не падлягаюць і абвешчваюцца на ўрачыстай цырымоніі ўзнагароджання пераможцаў.

21. Пераможцы конкурсу атрымліваюць грашовыя прэміі ў памеры: у намінацыях "Найлепшы спектакль тэатра драмы", "Найлепшы спектакль тэатра лялек", "Найлепшы оперны спектакль", "Найлепшы спектакль балета", "Найлепшы спектакль для дзяцей", "Найлепшы спектакль музычнага тэатра", "Найлепшая сучасная беларуская пастаноўка" — 250 базавых велічынь у кожнай намінацыі; у намінацыях "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі тэатра драмы", "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі тэатра лялек", "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі оперы", "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі балета", "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі для дзяцей", "Найлепшая акцёрская работа ў спектаклі музычнага тэатра", "Найлепшы дэбют" — 60 базавых велічынь у кожнай намінацыі. Па рашэнні кіраўніцтва тэатра, які стаў пераможцам конкурсу, грашовая прэмія ў намінацыях, пазначаных у абзацы другім часткі першага ўстава пункта, з улікам творчага ўкладу ў стварэнне спектакля падзяляецца паміж членамі аўтарскага калектыву і ўдзельнікамі дадзенага спектакля ў колькасці не больш за 5 чалавек.

22. Пры вызначэнні некалькіх пераможцаў у кожнай з намінацый конкурсу грашовая прэмія, прадугледжаная для кожнай намінацыі, падзяляецца на роўныя часткі паміж дадзенымі пераможцамі. Дзяржаўнымі органамі, арганізацыямі, грамадскімі аб'яднаннямі для пераможцаў могуць быць устаноўлены іншыя ўзнагароды і заахвочванні. Крыніцай для адзначаных выплат з'яўляюцца пазабюджэтныя сродкі.

23. Вынікі конкурсу абвешчваюцца на ўрачыстай цырымоніі 30 лістапада 2014 г., дзе кожны пераможца атрымлівае прыз, які з'яўляецца сімвалам конкурсу, дыплом лаўрэата і грашовую прэмію. Члены аўтарскіх калектываў стваральнікаў і ўдзельнікаў спектакляў, якія сталі пераможцамі ў намінацыях, пазначаных у абзацы другім часткі першага пункта 21 дадзенага Палажэння, атрымліваюць значок з сімваламі конкурсу.

24. Фінансаванне конкурсу ажыццяўляецца ў межах бюджэтных сродкаў, прадугледжаных Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь і Мінскаму гарвыканкаму на правядзенне цэнтралізаваных мерапрыемстваў, а таксама за кошт іншых крыніц, не забароненых заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Дык няўжо так "добра там, дзе нас няма"? Даследаванне "К"

Гэта перадапошні матэрыял цыкла пра айчынных музыкантаў, перад кім некалі паўстала дзіла: з'язджаць з краіны або не з'язджаць (прычыны на тое былі творчыя і не вельмі). Ён прысвечаны, у асноўным, якраз тым, хто не стаў выпрабаваным лёс радыкальнымі спосабам ды застаўся ў роднай Беларусі. Хоць, напрыклад, лідар ВІА "Харлі" сёння разрываецца на дзве "хаты". Але пра ўсё — па парадку.

Алег КЛИМАЎ

Неавантурны Чалышаў: "Прапаноўвалі застацца, але..."

— Апошнія два-тры гады ўсё мае асноўнае канцэртнае жыццё зводзіцца да выступленняў у Маскве, дзе мы працуем на прэстыжных клубных пляцоўках, — адкрыта кажа Яўген ЧАЛЫШАЎ.

"Харлі" грае там тры праграмы. Першая разлічана адначасова на публіку патрабавальную і самую шырокую — гэтка "карпаратыўны набор". Другая вытрымана ў духу Нью-Ёрка 1930—40-х. Пасля выхаду фільма "Вялікі Гэтсбі" такая стылістыка вельмі модная ў расійскай сталіцы. Трэцяя праграма — непасрэдна на песні "Харлі". І гэты рэпертуар таксама ідзе ў публікі: яна ўспрымае нас як нешта экзатычнае...

Іншы бок дзейнасці Яўгена — мінскі калектыв "Спадчына", у якім заняты вядомыя беларускія музыканты, у тым ліку — колішні ўдзельнік Беларускага дзяржаўнага ансамбля "Песняры". Каманда пакуль яшчэ не вызначылася, у якім кірунку рухацца: у рэпертуары — кампазіцыі старых "Песняроў", сучасных айчынных аўтараў і нешта такое, што робяць "Беларускія песняры" (а-ля "Bee Gees"). Паволі Чалышаў стаў прыносіць у ансамбль і свае песні. З гастроямі калектыву ездзіць шмат, часта бывае ў Расіі.

— Маё супрацоўніцтва з гуртом "У нескладовае" скончылася года паўтара таму, — прызнаецца артыст. — Яго лідар Раман Арлоў тасаваў склад, пакуль не атрымалася так, што, акрамя яго, са старых музыкантаў, якія пачыналі праект, у ім нікога не засталася. Шкада, бо калектыву, які так сэнсацыйна стартаваў, мае сёння досыць неакрэсленую форму існавання...

У Маскве мне прапаноўвалі застацца, — працягвае Яўген, — але без асаблівай канкрэтыкі: так, проста размовы пра магчымы кантракт, а пра гастрольную сетку нават не заікаліся. Больш за тое: "Харлі" прапаноўвалі ўкласціся ў раскрутку самім, і гэта нармальна, але гавор-

ка ішла пра такія грошы, што трэба было прадаваць свае кватэры ў Мінску. У выніку ў "аванцюру" мы не кінуліся...

Адукаваны Карпанаў: доўг выкананы

— Пасля конкурсу "Пяць зорак" у Сочы дзевяць гадоў таму пра гурт "Дразды" даведаліся па ўсім СНД: тое быў трохдзённы мегасплекск цікавасці да нас! — з гонарам успамінае лідар гурта Віталь КАРПАНАЎ. — Тады ж нам прапанавалі некалькі кантрактаў з буйнымі расійскімі кампаніямі.

"У той час, — працягвае Віталь, — я вучыўся на другім курсе нашай Акадэміі музыкі, бацькі былі рады, што іх сын атрымлівае вышэйшую адукацыю. Але, па шчырасці, поспехі ў мяне былі сярэднія: я цвяроза ацэньваў, што ніякай асаблівай будучыні пасля заканчэння ВНУ мне не свеціць, аднак і кінуць "консу" дзеля не вельмі выразных і не зусім зразумелых абяцанняў не наважыўся..."

выразна разумею: не важна, дзе ты знаходзішся — у Мінску, Маскве ці Кіеве, — важна, што і як ты робіш. Бо, калі няма песен і артыст, па вялікім рахунку, нічога з сябе не ўяўляе, ён не будзе цікавы нікому...

Хатні Кулінковіч: не ў "мегакалэдзе", але не шкадуе

Напрыканцы 1990-х мала каму вядомы нават на радзіме беларускі музыкант — папулярны сёння ў краінах блізкага замежжа — пераконваў лідара "Нейра дзюбеля" (а сёння — і нашага калегу па журналісцкім цэху — калумніста газеты "Советская Белоруссия") Аляксандра КУЛІНКОВІЧА: "Трэба адсюль ва-ліць, Саня!"

— Зараз ён — у "мегакалэдзе", а я... — іранізуе Кулінковіч. — Хочацца сказаць: шкадую, маўляў, што не "зваліў", — дык не, не шкадую. У нас у гурце часам заходзіць размова пра Бельгію. Не пра тую,

У Беларусі бываем (ня)часта...

Частка IV

У 2006 годзе ў гурта выйшаў першы альбом "Прыляцелі", і пад час прома-тура па Украіне, у Кіеве, на адным з музычных тэлеканалаў Віталю прапанавалі папрацаваць вядучым. Але Карпанаў усё яшчэ вучыўся ў Кансерваторыі — трэці курс — і зноў не адважыўся (у 23 гады) з'ехаць з краіны, нешта крута ламаць у жыцці, жыць на здымных кватэрах, змяняць побыт. Ён тады выразна для сябе вызначыў, што вучобу не кіне і давядзе пачатае да канца, бо не хацеў паўтарэння лёсаў многіх артыстаў, якія аднойчы засталіся па-за кар'ерай, а адноснай "падушкі бяспекі" ў выглядзе той жа вышэйшай адукацыі, у іх не было.

— І вось я скончыў кансерваторыю, абавязак перада сабой і бяцкамі выканаў, дыплом — у кішні, — працягвае музыкант. — Гэта значыць, нічога не трымала і, быццам бы, можна куды-небудзь сарвацца, дапусцім, у Маскву, куды вельмі хацеў трапіць. Але... Ні там, ні ў Кіеве мяне ўжо ніхто не чакаў: час сышоў. І стала незразумела, што рабіць далей. Але было і ўсведамленне: трэба запісваць песні, паказваць іх людзям...

У 2008-м Віталь запісаў другі альбом "Каханак-герой" — без прадзюсараў і памочнікаў. У 2013 годзе ў каманды выйшаў альбом "Тры рублі", якім зацікавіліся ў расійскай сталіцы і там жа выпусцілі яго. Сёлета ж "Дразды" запісалі новы альбом пад назвай "Шчасце".

— За мінулыя гады я шмат чаму навучыўся ў музыцы, завязаў патрэбныя знаёмствы і выразна разумею, што і як працуе ў нашым усё ж шоу-бізнесе, — кажа Карпанаў. — Сёння я ні пра што не шкадую, бо

ступаем у расійскай сталіцы...

Рызыкаўныя "The Stokes": аддалі перавагу Маскве

— Такім чынам, лета 1998 года, — Аляксей СМАЛЯКОЎ і Кірыл СЕНІН з гурта "The Stokes" выступаюць у дадзеным матэрыяле апаўдальнікам калектывным. — Мы распачалі працу над новым альбомам і вырашылі, што, калі ён будзе англамоўны, то і рэалізаваць яго трэба за мяжой. У нас было пару прапаноў з Германіі: мы сабралі ў мікрааўтобус свае гітары, узялі працоўны матэрыял альбома, купілі шмат тушонкі і паехалі. Па прыездзе высветлілася, што выступаць нам прапануюць практычна на вуліцы і сур'ёзных сувязей у мясцовым шоу-бізнесе, які запрашаў нас, няма. Вось тут і прыгадалі, што ў Германіі жыве наш зямляк — гітарыст Віктар Смольскі, які ўжо тады граў у сур'ёзных праектах і супрацоўнічаў з вядомымі лэйбламі. Патэлефанавалі яму, і ён запрасіў нас да сябе ў студыю. Пасля сумеснага праслухоўвання нашага матэрыялу з саўнд-прадзюсарам Чарлі Чайкоўскі, Віця прапанаваў нам выдаць альбом у Германіі на мясцовым падраздзяленні буйной міжнароднай кампаніі. Быў падпісаны кантракт на выпуск дыска і прадстаўленне нашых інтарэсаў, надрукаваны невялікі наклад дыскаў для прома і прадстаўлення нас у каталогу кампаніі.

Далей усё пайшло не так сонечна. Мы вярнуліся ў Мінск і пачалі рыхтаваць матэрыял для другога рэлізу, беручы ў разлік усе сучасныя тэндэнцыі цяжкай музыкі на той час. Але, улічваючы многія фактары, нямецкія інвестары ўсё ж не захацелі ўкладваць сродкі ў гэты альбом, і ўвесь рух паступова сцішыўся. Ёсць версія, што, калі б гурт застаўся там, то шанцаў на прасоўванне было б больш. Але... Хто ведае... Мы ўдзячныя Віктару і Чарлі за вялікі досвед працы з гуркам, які нам вельмі прыдаўся. А альбом той запампоўваюць і па сёння!..

Але ў 2006-м у гісторыі гурта здарыўся, быць можа, вырашальны паварот. Пасля прэзентацыі чарговага альбома ў Мінску ўдзельнікі каманды паехалі ў Маскву. На грошы, назапашаныя ад канцэртаў, знялі адну кватэру на ўсё і пачалі зноў усё з нуля. І хоць беларускіх рокераў там ніхто не чакаў, знайшліся людзі, каму іх музыка спадабалася, і з'явілася магчымасць запісваць альбомы ды выступаць на фестывалях і ў клубах.

— Пра радзіму не забываемся, — ва ўнісон кажуць Аляксей і Кірыл, — і па магчымасці прыязджаем з канцэртамі. Ды і Інтэрнэт цяпер сцёр усё межы. Не важна, дзе ты — важна, што ты яшчэ камусьці патрэбен і твая музыка запатрабаваная...

Але гэта яшчэ не ўсё

Амаль падышла да канца серыя нашых публікацый, што знаёміла вас з гісторыямі беларускіх музыкантаў, якія сёння працуюць у іншых дзяржавах, тых, што, паспрабаваўшы чужыну "на зуб", вярнуліся на радзіму, а таксама пра айчынных артыстаў, якія не пажадалі прадоўжыць сваю кар'еру за межамі краіны. У заключным матэрыяле паспрабуем расставіць хаця б адну кропку над "і" ў пытанні таго, што лепш — журавель у небе ці сініца ў руках...

Віраваннем падзеі у Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Якуба Коласа не здзівіць: там ледзь не штотомесца — прэм'еры. Але новы беларускі мюзікл цалкам на беларускай мове — такое ўпершыню. Не толькі для Віцебска, але і для ўсёй краіны. Ды што там — для свету!

Надзея БУНЦЭВІЧ

Як беларуская мова да мюзікла прывяла

Праўда, з нараджэння таго мюзікла на нотнай паперы мінула ўжо 13 гадоў. Ініцыятыва зыходзіла ад знакамітага расійскага актэра і рэжысэра Леаніда Філатова, вядомага таксама адметнай паэтычнай творчасцю. Ён даслаў нашаму кампазітару Уладзіміру Кандрусевічу тэкст свайго сентыментальнага фарса “Дыліжанс”, напісанага паводле навелы Мапасана “Пышка”, — з дарчым надпісам і пісьмовым дазволам на скарачэнні ды змены, калі тыя спатрэбяцца. Музыка стваралася ў разліку на драматычныя актэры: спектакль прызначаўся для Маскоўскага дзяржаўнага тэатра “Ля Нікіціных варот”, яго заснавальнікі і кіраўнікі Марка Разоўскага. Той прэм'ера мусіла адбыцца ў 2001-м, але раптоўна памёр спонсар, а праз два гады — Філатов. Так і праяліжалі б ноты, каб не коласаўшы. Дырэктар — мастацкі кіраўнік тэатра Валерыі Анісенка запаліў ідэю ўвасобіць мюзікл-памфлет на віцебскай сцэне. Рэжысёрам запрасіў былога актэра ТЮБА Сяргея Кулікоўскага, які перакваліфікаваўшыся ў паста-ноўшчыка, паспеў двойчы стаць лаўрэатам Эдынбургскага тэатральнага фестывалю, пасурацоўнічаць з многімі тэатрамі, у тым ліку ў Англіі і Балгарыі, не кажучы пра беларускія і расійскія, дзе дарос да галоўнага рэжысэра Томскага тэатра драмы.

Але перш чым рушыць да прэм'еры, Уладзіміру Скарынкіну замовілі пераклад. Вынік — аша-лампляны! Бо ўшэнт разбівае ўстойлівыя меркаванні, што мю-

Сцэна са спектакля “Дыліжанс”. Фота Марыны КАПРАВАЙ

“Дыліжанс” на дзевяць крэслаў

зікл па-беларуску — з'ява нена-туральная, прыдуманая штучна. Асабіста я ўпершыню сутыкнулася з тым, што беларускамоўная версія аказалася не проста нароўні з арыгіналам, а нахмат пераўзыйшла яго. Вобразныя, запамінальныя рыфмы, каларытныя эпітэты-метафары-фразеалагізмы, сакавітыя народныя выразы — карацей, трапнасць (нават сцэб-насць), спеўнасць, прастата. У тэкстах утрымліваецца такая энергетычная падпітка, такое ззянне фарбаў, быццам яны напісаны 20-гадовым Моцартам, які раптам замяніў нотныя кручочкі бе-

ларускім алфавітам. Дарэчы, хіба можна было кахаць іншага? Пэат атрымаў не толькі Дзяржаўную прэмію Беларусі, але і шматлікія італьянскія ўзнагароды ды здобыў сусветнае прызнанне праз свой пераклад “Боскай камедыі” Данта, не меншай сенсацыяй стала яго версія “Дон Жуана” Байрана. Так што мюзікл пасля тых філасофскіх вяршыняў — ну проста на “раз-два-тры”.

А што ж уласна музыка? Твор атрымаўся стыльным, са шматлікімі французскімі “спасылкамі”. Справа зусім не ў тым, што паходзе дзеяння тройчы цытуецца

“Марсельеза” і там-сям узнікаюць тонкія алюзіі на вядомыя французскія хіты, пачынаючы з песенькі пра чароўную маркізу, у якой “усё добра”. Сам жанр мюзікла аказаўся скіраваны ў бок яго французскага аналага — так званай папулярнай оперы, што абспіраецца на самыя распаўсюджаныя эстрадныя жанры: не на джаз — на шансон (вядома, французскі!). У нашым варыянце — на шансон “руска-беларускі” (не забывайце пра Філатова і Маскву), але не “блатны”, не саматужны, а найвышэйшага пілатажу. Здавалася б, усё тыя ж “тры ноты, тры акорды” (а ў Кандрусевіча часам увогуле “два на два”, ёсць нават нумар, пабудаваны на адной тэрцыі, што “перасоўваецца” ўверх і ўніз). Але ж музыка не спыняе, а рухае дзеянне, надае яму смак: “абмужычаная” мапасануўская “Пышка” стала не жорсткай — апетытнай. Бо простыя інгрэдыенты “прыпраўлены” высокапрафесійнай аранжыроўкай, дзе змяшана электроніка і акустычныя гучанні, адметнай метрарытмікай, што эментуе драматургію і задае ёй захапляльны імпульс. Пачатак другой дзеі ўвогуле пабудаваны на мінімалізме, усё было запатрабаваным у музыцы і пластычным тэатры: “мелодыя” складаецца са звону лыжак, місак, цокатаў-шоргатаў ды іншых сцэнічна-побытавых гукіа. Ёзты прыём так і просіцца, каб яго ў спектаклі паўтарылі!

Выбар артыстаў на ролі — бездакорны. Юлія Цвікі, Яўген Бераснёў, Юрась Цвірка, Раіса Грыбновіч, Вячаслаў Грушоў, Алена Шарпчанка, Георгій Лойка, Святлана Жukoўская — кожны стварае пазнавальны тыпаж, які не губляецца ў масавых сцэнах. Усе іграюць, спяваюць і танчаць (рэжысёр па пластыцы — Дзіяна Юрчанка) з непрыквашаным задавальненнем, літаральна плёскаючыся ў фанта-не тэатральных фантазіях.

Уся сцэнаграфія — дзевяць крэслаў (па колькасці месцаў у дыліжансе, уключаючы кіроўцу) і ложка. Галоўная герайна сваім касцюмам падобная на ляльку (мастак — Святлана Макаранка). Яна — нібы з іншага вымярэння, больш шчырага і свабоднага. Бо “лялькамі” ў руках абставін, прыхільнымі і адначасова ахвярамі падвоімых стандартаў аказваюцца ўсе астатнія. Чым не жыццёвая гісторыя?..

K

Выстаўка сучаснага мастацтва “Avant-gARTE. Ад квадрата да аб'екта”, што сталася спробай злучыць пошукі мастакоў-авангардыстаў XX стагоддзя ды сучасных аўтараў стагоддзя XXI, “прызнала” сярод іншых відаў мастацтва і фатаграфію. Адмысловы арт-праект “Горад” быў прадстаўлены ў рамках экспазіцыі, іншыя знакавыя работы фотамастакоў сталі часткай праектаў, што прагучалі раней.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Куратарам невялікага блока “Горад” выступіў Сяргей Ждановіч. “Фрагменты маніфестацый”, “аўтарскія выказванні пра горад і яго прастору” былі прадстаўлены серыямі “Горад СОНца” Артура Клінава, “Туманы” Вадзіма Качана, “Ментальныя дрэвы” Сяргея Кажамякіна і “Incertum”, уласна, самога Ждановіча. Дадатковым “бонусам” стаўся праект Марыны Бацкоўскай “Без назвы”, прэм'ера якога адбылася на нядаўняй выстаўцы “Ступені”. Кожная з серыі “Горада” ўжо знаёмая дасведчанай публіцы, тым не менш, куратару удалося стварыць чыстае і лаканічнае выказванне на аснове вядомага матэрыялу.

Горад як фізічная і ментальная прастора, як лабірынт, як утопія... Сяргей Ждановіч абраў для стварэння свайго “месджа” матыў, які ён добра ведае. Мінск, па версіі куратара — фатограф-ўрбаніста, ператвараецца ў горад-ўспамін, у горад, які існуе, здаецца, толькі на здымках. Моцным мастацкім “плацдармам” для выбудовы гэтай формы стала знакавая серыя Артура Клінава “Горад СОНца”. Нагадаю, што гэтая метафара ідэальнага горада паходзіць з адна-именнай утопіі італьянца Тамаза Кампанэлі. Але аблічча мінскай архітэктуры, панаванне сталінскага ампіру ў цэнтральнай частцы сталіцы стала глейай для прыквашанай ідэі, якую Артур Клінаў аформіў у прыгожую канцэпцыю. У выніку Мінск на фота з горада скразных вялізных перспектываў ператвараўся ў горад-міф, горад-СОН, поліс... Падобнае, але ж не гэткае ж манументальнае ды велічэнае, пра-чытанне аблічча беларускай сталіцы ўтрымлівае і серыя “Incertum”

“Avant-gARTE”: пра горад, які нам толькі... падаецца

Артур Клінаў, 3-ці шыла “Горад СОНца”.

Вадзім Качан, 3-серыі “Туманы”.

“Лінкі” паміж “цвікамі”

Фотаработы Сяргея Ждановіча (на фота злева) і Сяргея Кажамякіна.

Сяргея Ждановіча. Майстар у ёй гуляе з магчымасямі бачнага: горад тут высвечваецца з дапамогай аптычных эфектаў фоталапарата, які нават не фіксуе, а, хутчэй, анты-фіксуе недакладныя архітэктурныя абліччы. У выніку, перад гледачом узнікае нават не прыбліжны парт-прыгожую канцэпцыю. У выніку Мінск на фота з горада скразных вялізных перспектываў ператвараўся ў горад-міф, горад-СОН, поліс...

Трэцюю іпацаста задае Вадзім Качан у серыі “Туманы”. Што тако-е, у рэшце рэшт, туман? Гэта яшчэ адна недакладнасць, яшчэ адны “ўціккі” горада. Перад намі, сцвяр-

джае куратар, узнікае своеасаблівы горад-двайнік, які можна ўбачыць, лічы, толькі пры пэўных абставінах і ў пэўны час.

Прыгожым працягам ідэі мега-поліса, які нам “толькі здаецца”, становіцца серыя Сяргея Кажамякіна “Ментальныя дрэвы”. Яна ўяўляе з сабе цыкл не звычайных фотадэбійкаў, а негатыўаў, надрукаваных на пласціне. На іх “мроўня-яцца” дрэвы, што раслі калісьці ў незвычайных прасторах сярод камен-ных будынкаў. Горад, які “сці-рае” нават свой уласны пейзаж, ператвараючы яго ва ўспамін,

ментальную канструкцыю, — мяркую, гэтую шматвымерную серыю можна прачытаць і так.

У выніку, перад гледачом “на-ўстае” горад, які ён бачыў мна-ства разоў, але які, здаецца, ён і не ведае. Калі звярнуцца да Аскара Уайльда, то ў дадзеным выпадку праект прапануе нам крочыць за ўяўленнем, за мастацкімі абліччамі горада, лічачы выдуманымі рэаль-ныя абрысы ды ландшафты. Звернемся акарат да апошніх. Гаворка ідзе пра ўвасабленне арт-праекта “Горад”, што, нельга не адзначыць, мае значны патэнцыял. Аднак экс-

пазіцыйнае раэзнне не дазволіла мастацкай ідэі “раскрыцца” напоў-ніцу. Аб'екты Сяргея Кажамякіна, якія стаяць паасобку і, на жаль, у атачэнні тэкстылю, — даволі звы-чайная праца з фарматам фота-работ. Праект, які мог бы стаць ад-ным з “цвікоў” праграмы, на жаль, нічым не вылучаецца са стракатай разнастайнасці навакольных мас-тацкіх твораў. І адзначаючы гэта, нельга ў цэлым не заўважыць ад-сутнасць расстаноўкі актэнтаў у агульнай экспазіцыі. Гаворка — пра дакладны маршрут па экспазіцый-най зале, які даваў бы магчымасць

убачыць сувязі паміж адным мас-тацкім блокам ды іншым, “лінкі” паміж ідэямі, пакаленнямі... Урэш-це, нельга і не адзначыць, што пра-стора выставачнага павільёна на праспекце Пераможаўа, 14 — адна з найскладаных дзяў стварэння экс-пазіцыі. І “Горад” тут — толькі адзін з прыкладаў. Хаця дзеля прадстаў-ленай новай работы фатограф-а Андрэя Шучкіна “Маё кубінскае здзікства”, якая спалучае відэа ды здымкі, адсылаючы да такіх пан-яццяў, як памяць і мара, многае можна дараваць...

K

A&B: Аўдыя & Відэа

Красавіцкія аўдыя/відэаработы айчынных выканаўцаў рэзэнзуюць музыкант (А), гэтым разам — Аляксандр САПЕГА з гурта “Apple Tea”, і спецыяльны карэспандэнт газеты “Культура” (В) Алег КЛІМАУ.

Аўдыя “Pomidor/Off”, міні-альбом “Спёка”

А.: Ведаецца, як я слухаў гэтую работу? “Попесенно”, гэта значыць, адну песню — у дзвюх аранжыроўках. Хацелася па-чуць розніцу. Паставіў “Спёку” ў рок-варыянце — і мне падалося, што яна відавочна выйграе ў рэгі, паколькі словы відавочна рэгіяныя, тым больш у канцэ-пцыі лідар гурта Аляксандр Памідораў усё-такі ўкрапаў рэ-гі. Паставіў у рэгі-варыянце — і

зоў — ну гэта ж чыстая Афрыка па агуль-ным уражанні! Усе тры песні — добрыя, хо-чацца працлягу. Рэкамендую для праслухоў-вання, хоць я і джазмен.

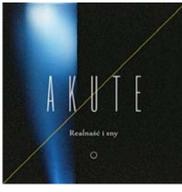
В.: Новая старонка ў гісторыі беларускага музычнага “рэліз-нага” мастацтва: гурт “Pomidor/Off” выпушчў міні-альбом з ад-нымі і тымі ж песнямі ў дзвюх версіях — рокавай і рэгіянай. “Стан” — гэта больш агрэсіўная інкарнацыя нумара “П.Г.П.” з крайняга дыска каманды. Такая жанравасць абумоўлена змест-ам і аранжыроўкамі кампазі-цый (узяць хоць бы гумарны нумар “Летні”). Другі варыянт складаецца з трох рэгі-песень і, што лагічна, фінальнай рокавай, якая дала назву “Пласцінцы”. Ся-род тых, хто падпяваў лідар-вакалісту Аляксандру Памідорава, — Вераніка Круглова і Валерыя Валадзько. Сам ж лідар калекты-ву меладыйнага “цэлялка” раней не быў заўважаны ў такой любові да рэгі. Напэўна, лета захакаўся. Усё фарматна для адпавед-нага раддзі. Калі б яно ў нас было...

Спёка

“Akute”, альбом “Realnasc i Sny”

А.: Павінен адразу ж растлумачыць: такую музыку, як у “Akute”, я не слухаю, аддаючы перавагу вясёламу, пазітыўнаму фанку, уму-львіным джазавым баладам, свінгу. А халодны брытанскі рок мне не даспадобы. Самотнае завыванне гітары, аднатоная мелодыя, сы-ходзячы бас — усё гэта выклікае ў мяне тугу і жаданне пераку-сыць чаго-небудзь гарачага. У “Apple Tea” ёсць кавер на песню “Dereche Mode”, і некаторыя людзі думаюць, што мы лю-бім такую музыку, а мы ж про-ста бралі ўдзел у канкрэтным трыб’ют-праекце. І, дарэчы, мы з “It’s No Good” зрабілі вясёлы фанкавы нумар. А ад трэжкам “Akute” пад назвай “Scienu” я наогул ледзь не заплакаў: так песімістычна, так па-беларуску — дэпрэсэна П’еро ў скульных музычных сродках выражэння! У маладосці, памятаю, слухаў гурт “The Cure”. Магіляўчане мяне і на-гадаваюць яго музыку. І толькі ў кампазіцыі “Бегчы” з’явіўся тэмпераментны драйвэ — ух ты, мне спадабалася! Ну і ў канцоўцы яшчэ ад-на энергічная песня, што пераходзіць у пры-певе ў нешта гімнічнае, — “Дзе будеш ты”... Заірнуў у Інтэрнэт, а гэты калектыў “Akute”,

Akute

аказваецца, папулярны... Добра, пайду я па-стаўлю сабе чаго-небудзь джазавога або Джо-на Маера — толькі яго адзінага з сучаснага року і слухаю...

В.: Хтосьці называе гэты калектыў самым сумным рок-гуртом Беларусі, хтосьці за-палюецца професійным майстэрствам артыстаў ды іх бездакорным густам. Ісціна гэтым разам сапраўды пасярэдняе. Агульнае ўражанне ад трэжга паўнафарматніка каман-ды: усё навокал памерлі, але сёй-тэ яшчэ курчыцца ў канвульсіях... Але як эстэтычна выглядаюць яго выкручванні! Калі хто і ўспомніць дадзеныя трэкі праз, ну, добра, год, дык толькі фанаты ансамбля. Па-куль жа, па гарачых слядах, адначу кампазіцыі “Сцены” і “Бегчы”. Не ратуюць канцэпт навінкі і каверы на суперхіты гурта “Ulis” — “Мар-натраўны сын” і “Як на далоні”: так, ад пер-шакрыніцы “Akute” абстрагаваліся, але свая “разынка” аказалася не надта смачнай. Проста не верыцца, што карані ансамбля рас-туча з крыху разбойніцкай каманды “Глюкі”, што калісьці падавала велізарную надзеі. Як лічыў шмат хто, яны маглі б “сцерці” з твару беларускага рок-н-ролу тагачаснага ліда-ра — “N.R.M.”. Апошнія, па сутнасці, змянілі пазіцыі самі, праўда, саступіўшы перад тым дарогу ў нябыт “Глюкам”...

“Дразды”, альбом “Щасце”

А.: Калі я праслухаў трэч “Вясна”, мне пад-алося, што падобнае я чуў у маладосці, толькі без такога жорсткага рытму. Пазіўна, мож-на рухацца ў стылі дыска. “Днамінацыя ка-ханья” — таксама дыска, і тэкс тэрасцікі. На радку “на людзях цалуемся” стала трывож-на: заната ўжо для маёй пяшчотнай душы. “Гуляем мы” — а-ля песня будаўнічоў БАМА, так, прынамсі, падалося. Толькі раней бы сло-вы пра каньчок, шашлык і са-мога камісія не прапусціла б... Складваецца ўражанне, што ўсё гэта задумана не ўсур’ёз, усё гэтыя дадзеныя трэкі праз, ну, добра, год, дык толькі фанаты ансамбля. Пра-ма менавіта такія кампазіцыі?.. Рамантычная “Корушка” — у дзя-цінстве такое спявалі я ў вогнічэ-пад гітары. Спадабалася “Ляціль тыдні”: балада, дзвючына прыгожа спявае, нешта адджаза ёсць. Але толькі адпачыў душой, кі ізноў пайшла вяселуха з сінкапамі — “Сыплец-ца сняхок”. А наогул, усё будзе ОК, калі, зноў-такі, — ля вогнічка! Сучасная праблематыка пра Інтэрнэт-адносіны ў “Пачуеши” добра б лег-ла на рэгі, прыпеў — дык дакладна. “А ты пры-ходзіш” — амаль самба, але ансамбль іноў для нашых слухачоў спецыяльна спраціў музыку. Хацелі самбу, а атрымаў польку “Щасце”! Ме-навіта яе і чакаў, бо гармонію ў “Драздоў” — ві-

Дразды

даць, галоўны інструмент. Палечка яна па рыт-ме, а па стылітышы — амаль тое ж, што цяпер прынята называць шансонам. Праграма — каб эфектна выйсці з-за стала ды пусціцца ў скокі! Альбом будзе мець поспех у нашых непатраба-вальных забавляльных установах, але тыя, хто слухаюць джаз, “пралятаюць”...

В.: “Драздам”, вядома, лепш відаць, як змя-нілася музыка іх гурта. Асабіста мяне ананса-ванне такой пертурбацыі насярджыла. Няўжо мы больш не пачнем душэўных пе-рабораў гармоніка, балаляікавых пырскаў, не адпачнём культурна ў гэтай атмасферы бяскоңцага “pre-party”? Абышлося. Праблем, на першы погляд, у песнях Вітала Кар-панова з калегамі няма, прынамсі, невырашальных. Нават калі смутак датычыцца лірычнага героя кам-пазіцыі, ёсць устойлівае адчуванне, што, калі ў самім трэку ён не разабраўся са сва-імі “прусакамі ў галаве”, дык пасля заканчэ-ня яго абавязкова ўсё прывядзе да патрэбнай нормы. Хутчэй, змянілася не музыка, а настап-лі артысты. Паволі ўжо развітваюцца з радасцю на роўным месцы, усё больш лёгкага суму, што ўсё ў гэтую сітуацыю самім ужо не трапіць... Упэўнены, у далейшым у павучальнасць каман-да не кінецца, а працягне з добрай усмешкай успамінаць і дзвільца назіраннямі пра навако-льных.

ВІДЭА Сярога, кліп “Твой любімы клоўн”

А.: Брутальны ды герайны кліп: бліскавіцы начных вогнішчаў-бочак, мускулы, шчацінне, сумленнасць. І песня адпаведная — пра ня-просты перыяд у жыцці пастяховага рэпера, калі ён, стомлены ад славы, вымушаны сысці ў журы тэлеконкурсу. У мяне з ТБ адносіны легкадумныя: я яго не гляджу, мне цяжка даваць ашчку гэтайму прадукту тэлевізійнай дзейнасці — відэа, і проста няма з чым яго параўнаць. О! Буду параўноўваць яго з тымі сьпевакамі, пра якіх я ведаў, калі яшчэ тэлевізар глядзёў. Музыканы вобраз Сярогі асацыюецца, перш за ўсё, з Іосіфам Кабзонам, з яго сур’ёзнымі песнямі пра герайную працу, і з Фрэнкам Сінатрам, з песнямі пра нялёгкае жыццёвы шлях. Чаму менавіта так? Вобраз жа амаль супадае — такі мужчынскі, брутальны. У кліпе Сярога сваіх сыночкаў за рукі вядзе нават не па-башкоўску неяк; у воіна павінен быць на-редчыны характар — ніякіх сантыментаў. Я гэты кліп рэкамендаваў бы паказваць прыўзінкам.

Сярога

Слухачам жа джаза і акадэмічнай музыкі рэка-мендую ўсё ж такі ўключыць нешта сваё.

В.: Рэпер вяртаецца (?) да слухача думка клі-памі запар. Спачатку гэта было сакавіцкае відэа на трэч “Люць” і вось зараз зазнала візуалізацыю кампазіцыя пра клоўна. І таў, і другая песні — сумныя, кранальныя медлякі; першая — больш трагічная, “з крывёю”, другая — адкрывае рас-казвае пра жыццёвыя перыпетыі героя (чытай: самога Сярогі). Артыст, які доўга ішоў да свайго прызнання на ўсёй пра-сторы былога Саюза, які гады тры ўзначаль-ваў рэдакцыйныя топы і чарты, на нейкім этапе заняўшыся прадзюсера-ваннем, практычна знік з поля ўвагі ў апошні... гады тры. Клоўн застаўся як бы па-за професій-ны, цырк — шоу-бізнэс — з’ехаў. Выканаўца і чытае аб тым, як гэта: стаяць адчопленым вагонам на запасным шляху — ці то па уласнай волі, ці то па волі абставін — і праводзіць позіркам саста-вы, што уносіць удалычынны пакаленне маладых Цяпкоўцаў у кліпе няма. Ёта я ўключыў асацыячы, а ёсць грывімерка, арна, людзі — бліжэй, публіка. І — сумныя вочы таго, хто зноў павінен весці, смяляцца ды хаваць сум. Ці вернецца ён на ма-неж-сцэну? Адкажу на пытанне ў мінімалістыч-ным, стрыманым роліку няма...

Дзе толькі сёння не пачуеш: беларуская вёска імкліва пачынае знікаць, а разам з ёй беззваротна знікае і ўнікальны пласт народнай культуры... Пачуць ды ўбачыць гэта, і праўда, можна дзе заўгодна. Але толькі не ў Любанскім раёне, у чым асабіста давялося пераканацца ў час нядаўняга абласнога семінара "Спецыфіка і асаблівасці навучання дзяцей і моладзі рамёствам на Любаншчыне". Вёска знікае з-за адсутнасці магчымасці сябе рэалізаваць. Людзі ж імкнуцца ў гарады, дзе ёсць не толькі праца, але і годнае баўленне вольнага часу: магчымасць пасядзець пасля працы за кубачкам гарбаты ва ўтульнай кавярні, схадзіць у добра абсталяваную трэнажорную залу, знайсці клуб па інтарэсах для сябе і ўладкаваць у гурток ці секцыю сваіх дзяцей. Усё гэта ёсць і ў любанскай "Камуне" — аграгарадку з савецкай назвай, але з сапраўды заходнеўрапейскім падыходам да прыняцця чалавечага жыцця. А калі больш дакладна — у мясцовым Доме культуры.

Кастусь АНТАНОВІЧ
Мінск — Любанскі раён — Мінск

Гурткоў ды секцый тут насамерч багата. Усе — з акцэнтам на этнакультурны чыннік. Не паверыце, але факт: сярод мясцовых хлопцаў найбольшай папулярнасцю карыстаюцца заняткі... па пляценні лапцяў. Літаральна на вачах яны з нарахтанай загадка сыравіны робяць аўтэнтчны абутак, у якім не адно стагоддзе хадзіў беларускі люд. А вырабляюць лапці ў Камуне як сувенірныя — мініяцюрныя, якімі турысты аздабляюць свае аўтамабілі, — так і прыдатныя для тэатральнага рэжысура. На ўра разыходзяцца лапці і ў час святаў ды фестывалю.

Чым, дарчы, не інтэрактыў: пабыць "у скуру" селяніна пачатку ХХ стагоддзя? Думаецца, багата знайшлося б ахвотных правесці дзень у вёсцы, апранушы лянную вышыванку, нагавіцы, тыя ж лапці, узяўшы ў рукі серп ці касу! А пасля працы пакаштаваць бярозавіку з лустай свежаспечанага хлеба... Я запісаўся б на такі эксперымент!

У згаданым спісе "аўтэнтчнага селяніна" не хапае немалаважнага дэталі: пояса, якім мусіў падпярэць кашулю кожны паважаючы сябе мужчына. Але і тут Камуна мае прапанову. У СДК працуе народная майстэрня традыцыйнага ткацтва "Матрушка", якая спецыялізуецца на вырабе ручнікоў і тканых паясоў розных фарматаў. Пляць ткацкіх станкоў, якія не проста пыляцца ў разабраным выглядзе, як у многіх клубах ды музеях, але спраўна і ці не штодня працуюць, сведчаць самі пра сваю запатрабаванасць. Сёння мясцовыя майстры пад кіраўніцтвам Тамары Аксёныч ткуць ручнікі ў два, чатыры і нават шэсць нітоў, выкарыстоўваюць складаныя

тэхнікі двухбаковага перабору, брагнага і закладнага ткацтва. Дзякуючы іх працы былі адноўлены панёны комплекс адзення вёскі Обчын і андарачны комплекс адзення вёскі Кузьмічы.

А выраб народных лялек-абярэгаў?.. Без усялякіх замежных грантаў (а нам, бадай, вядомыя выпадкі такога рэнесансу падобнай традыцыі менавіта па трансгранічных праграмах) мясцовыя дзяўчкі займаюцца гэтай цікавай і, што важна, запатрабаванай турыстамі справай. Робяць юныя майстры гэтыя лялькі не "на аўтамаце", выключна паўтараючы за настаўнікам, а асэнсавана. Шчыра кажучы, уразіла, як дзяўчынка, з якой давялося пагутарыць, не толькі выдатна ўпраўляецца з тканінай ды нажніцамі, але і тлумачыць значэнне кожнай лялькі, распавядае пра ўсе адметнасці.

Не маеш здольнасці да майстэрства? Стаміўся ад народнага мастацтва? І для такіх ёсць заняткі ў мясцовым СДК. Трэнажорная зала, нашпігаваная як самым сучасным абсталяваннем, так і самаробнымі спартыўнымі снарадамі, па вечарах ніколі не пустуе. Чаму ж туды не завітаць і за сімвалічны кошт не згуляць партыю ў бильярд ці, скажам, пакачаць прэс? Ёсць у СДК і дзе падсілкавацца. Амаль вынаходніцтва дырэктара Дома культуры Ірыны Яскевіч: яна стварыла ў сябе аналаг моднага цяпер "антыкафэ", якое працуе па прынцыпе "заплаці за ўваход і на здароўе частуйся прысмакамі ды баў вольны час". А прысмакі ў "Карчме" (менавіта так называецца прастора для адпачынку ў СДК) і сапраўды шыкоўныя! Чаго толькі вартыя фірмовыя стравы:

Майстры калектыву "Вытокі" з вёскі Сосны-1.

Юная рукадзелніца з вёскі Камуна.

"Чаму ж у нас

У майстэрні па ўзорным ткацтве ў Любани.

пітны мёд, зроблены па сямейным рэцэпце, ды запечаныя яблыкі, начыненыя тварагом. І няхай не ўводзіць у зман назва: усе напоі ў "Карчме" — выключна безалкагольныя.

Для гурману і аматараў народнай кухні ў Камуне працуе нават аб'яднанне, створанае пры мясцовай бібліятэцы, якая дзеліць дах з СДК. Чым не варыянт для любой сельскай бібліятэкі, што імкнецца прывабіць да сябе чытача і такім чынам выжыць? Дый колькасць удзельнікаў кулінарнага аб'яднання сведчыць пра важнасць праблемы стварэння са звычайнай бібліятэкі калі не сацыякультурнага цэнтра

вёскі, дык, прынамсі, месца сустрэч і цікавага баўлення часу. Перакананы, такой сельскай бібліятэцы не страшная ніякая аптымізацыя.

Калі "рэтра" — на карысць

Возьмем іншы прыклад з таго самага Любанскага раёна — звернемся да культурнага досведу вёскі Сосны-1. Сельскі Дом культуры тут — драўляны. Не вылучаецца ён і памерамі: як звонку, так і ўнутры — звычайная планіроўка сялянскай хаты пачатку ХХ стагоддзя, аздабленая кроснамі, лавамі, печкай. Ды і замест "лямпачкі Ільіча" тут

выкарыстоўваецца звычайная для побыту дзядоў газніца — усё адмыслова вытрымана ў стылі "рэтра". І жыццё пры гэтым у СДК віруе: дзейнічае выдатны народны аматарскі калектыв "Вытокі", сталыя ўдзельніцы якога не пакінуць сваёй творчасцю абыякавым нікога. Працуюць пры клубе і народныя майстры, што навучаюць моладзь: дзяўчат — вышыванню крыжыкам і ткацтву, хлопцаў — разьбярству і пляценню сетак (замест рыбакоўных невадаў, забароненых па заканадаўстве, майстры займаюцца вырабам гамакоў). Больш маленькіх далучаюць праз народныя танцы, назіраць за

Вернісаж "Дыханне зямлі" мастака Вячаслава Ігнаценкі стаў праявай дыпламатыі выяўленчага мастацтва беларускай дыяспары Малдовы. Выстаўка твораў нашага земляка адкрылася ў самым цэнтры Кішынёва — у будынку Пасольства Венгерскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Малдова.

КІШЫНЁЎ

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Венгрыі ў Рэспубліцы Малдова Маціяс Сілагі з'яўляецца сапраўдным экспертам у галіне выяўленчага мастацтва, арганізатарам шматлікіх мастацкіх выставак і творчых сустрэч сярод дыпламатычнага корпуса Рэспублікі Малдова і творчай эліты краіны. Першае асабістае знаёмства спадара Сілагі з творчасцю мастака Вячаслава Ігнаценкі адбылося на выстаўцы "Дарога", што праходзіла летась у Бюро міжэтных адносін. Захапленне ад работ майстра і шчырае жаданне бліжэй пазнаёміць іншых кіраўнікоў дыпламатычных прадстаўніцтваў Малдовы з творчасцю нашага беларускага земляка і знайшло сваё адлюстраванне ў ня-

Беларусы свету

Пад час вернісажу ў Кішыневе.

Пейзажы і "Дыханне..."

даўнім вернісажу, дзе сабраліся кіраўнікі дыпламатычных прадстаўніцтваў з Беларусі, Венгрыі, Грузіі, Італіі і ЗША.

Вячаслаў Ігнаценка шчыра прызнаўся, што адбіраць работы для выстаўкі, тым больш у дыпламатычным прадстаўніцтве, заўсёды складана, не зважаючы нават на прафесійны вопыт. Творца таксама падзяліўся сваімі планами з гэтай нагоды: "Прайшло роўна трыццаць гадоў, як я ўпершыню афіцыйна выставіўся на мастацкай выстаўцы: гэта быў 1984-ы, горад Кішынёў. У лістападзе адкрываю персанальную

экспазіцыю ў галерэі Саюза мастакоў Малдовы "Канстанцін Брынкуш", сёлета ж мне спаўняецца 60 гадоў. Карацей, атрымліваюцца нейкія юбілейныя даты".

На выстаўцы ж у Пасольстве Венгрыі ў Малдове прадстаўлена больш за 20 пейзажаў ды краявідаў роднай зямлі творцы. Агулам жа "Дыханне зямлі" — 37-я па ліку персанальная выстаўка майстра.

Ганна МАЗУР,
культуролаг, кіраўнік
Беларускага культурнага руху
Рэспублікі Малдова "Кліч"
Фота аўтара

Беларускаму таварыству "Спадчына" — 15 гадоў. Яно было створана ў студзені 1999-га пры падтрымцы Саюза Беларусаў Латвіі і асабіста Валянціны Піскуновой. Заснавальнікамі з'яўляюцца этнічныя беларусы Эдуард Трусевіч і Мікалай Жаўрыд, які стаў першым старшынём суполкі. Апошняя аб'яднала беларусаў Вентспілса і ўсёй Латвіі, развівае культурныя сувязі з нашай Радзімай, аказвае дапамогу суайчынікам. Затым да гэтай справы падключылася наша зямлячка Алена Норушэвіч. І па крупінках, па іскрынках сталі сплятаць разам новае аблічча беларусаў замежжа...

ВЕНТСПІЛС

Мы — каманда

Дзесяць гадоў таму Праўленне ўзначаліла Наталля Бальшакова (каранямі — з Віцебшчыны). Была створана працаздольная каманда. На гэтыя гады прыйшоўся самы росквіт нашай "Спадчыны", якая заявіла пра сябе прыгожа і гучна. Кожны член Праўлення ўнёс свой уклад у развіццё суполкі: намеснік старшыні — Алена Норушэвіч, паважаны ў Вентспілсе журналіст (нарадзілася ў Оршы, вырасла ў Шуміліне), Валяр'ян Захарэўскі (са Смаргоні), Данута Багушко (з Ашмяншчыны), Вітал Трусевіч, які нарадзіўся ў Вентспілсе, Анжэліка Зрайчанка — патомная казачка, якая палюбіла нашу беларускую культуру і стала кіраўніком ансамбля беларускай песні "Журавінка".

Мікалай Жаўрыд хоць і перадаў стырно праўлення, але з'яўляецца актыўным членам арганізацыі. І не магу не назваць яшчэ адну нашу беларуску — Святлану Скрэбеле (нарадзілася ў Салігорску), якая аказвае дапамогу ў афармленні віз беларусам, што жадаюць наведваць радзіму, і прымае актыўны ўдзел у жыцці нашай грамады.

Пры падтрымцы Пасольства Беларусі ў Латвіі і нашай гарадской думы нам удалося наладзіць цесныя культурныя сувязі з этнічнай радзімай. У нашым горадзе ўжо добра ведаюць і цэняць народны аркестр цымбалістаў "Ліра" з Мінскага каледжа мастацтваў, калектыв баяністаў і акардэаністаў Наваполацкага музычнага каледжа, народны ансамбль народнай песні "Жы-

У вёсцы Сосны-1 не забываюцца на традыцыйныя промыслы.

Не так?"

За ткацкім станком у СДК вёскі Каліну.

якімі — нібыта глядзец тэатральную пастаноўку.

Не забываюцца ў гэтым СДК і на народныя кулінарныя традыцыі. Да прыкладу, выпякаюць адмысловы хлеб на заквасцы, так званы падарожны, — перад выпечкай яго праколваюць, каб цеста не падымалася. Атрымліваецца і смачна, і зручна. Чым не сувенір для турыста?

Кузня народных майстроў

Для многіх згаданыя вышэй прыклады захавання народнай культуры могуць паказацца лакальнымі, арыентаванымі на маленькую

мясцовую супольнасць. Маўляў, у горадзе даўно ўжо не запатрабавана традыцыйная культура, асабліва сярод "прасунутай" моладзі. Няўжо? Цікавасці з боку грамадскасці да традыцыйных рамёстваў у самой Любані не менш, чым у вёсках.

Рэй у гэтай справе вядзе Любанская дзіцячая школа народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва — адзіная такога кшталту дзяржаўная ўстанова дадатковай адукацыі на Беларусі. Выпускнікоў школа яшчэ не мае — сёлета ёй споўнілася ўсяго тры гады (курс падрыхтоўкі разлічаны на пяць гадоў). А вось вучняў — багата, нават ня-

гледзячы на тое, што заняткі вядуцца на платнай аснове. Дзеці (а гэта 120 вучняў) займаюцца вывучэннем мастацтвам, а таксама — па сямі рамесных кірунках. Сярод іх — кераміка і ганчарства, разьба па дрэве, бондарства, лозапляценне, у тым ліку мастацкае, ручная вышыўка і касцюм, узорнае ткацтва. Многія з настаўнікаў — удзельнікі народнага клуба народных майстроў, створанага пры Любанскім РЦК.

З першых дзён існавання ўстановы апошняй кіруе Любоў Серавокая, па сваёй адукацыі — культуролаг-менеджар. У свой час яна скончыла Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў, пасля чаго ўзначаліла СДК у вёсцы Сосны-1. Па яе словах, першапачаткова ўстанова адкрывалася як Школа рамёстваў. Але ў такім фармаце атрымалася папрацаваць толькі

год. У 2012-м, у адпаведнасці з нармаўнымі дакументамі, школа вымушана была змяніць шылду, абавязковымі ж прадметамі сталі малюнак, жывапіс і кампазіцыя. Парадокс у тым, што гадзін на профільныя заняткі стала значна менш, а гэта значыць літаральна наступнае: бондарствам дзеці займаюцца менш, чым тым жа маляваннем. Можна спадзявацца, што такая рэформа не канчатковая. Як-нікак, установе дадзена пяць гадоў на эксперымент. Магчыма, па яго выніках варта будзе вярнуцца да першапачатковага варыянта, тым больш, у Любоў Серавокай і яе лег маецца шмат прапаноў з тае нагоды. Хочацца верыць, што іх пачуюць. Мае клопат школа і з прадукцыяй для заняткаў па народных рамёствах. Для той жа разьбы па дрэве патрэбны станкі, драўніна...

Вядома ж, праблем і клопатаў у сферы культуры хапае і на Любаншчыне. Але галоўнае, што тут ёсць, — гэта ініцыятыўныя ды краматыўныя работнікі сферы, якія сваім прыкладам заахвочваюць грамадскасць далучыцца да вытокаў і, самае галоўнае, на мой погляд, ствараюць сапраўдную моду на сваё, роднае, на народную культуру.

"Чаму ж у нас не так?" — гэтае пытанне на зваротным шляху нават уголас задавала большасць удзельнікаў семінара. А менавіта на гэтае пытанне павінны адказаць кіраўнікі сферы культуры ў многіх раёнах нашай краіны. Любаншчына ж давяла на справе, што і на вёсцы можна жыць напоўніцу. Чым не выдатны досвед для пераймання?..

Фота аўтара К

"Іншага шляху не маем..."

Пасля ўсяго ўбачанага на Любаншчыне, не мог не пацікавіцца ў кіраўніка раённай сферы культуры Васіля КАТКАЎЦА, што за цікавосткі нас неўзабаве чакаюць і якім чынам адбываецца фінансаванне амбітных праектаў. Нагадаю, з дзясяненняў аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі можна адзначыць арганізацыю Рэгіянальнага фестывалю мастацтваў, што аб'яднаў творчыя сілы Глускага, Акцябрскага і Любанскага раёнаў, народнае свята "Фальклорная вандроўка", Абласны фестываль дзіцячых тэатральных калектываў "Чароўны куфэрак", які рэгулярна праходзіць на базе Сарачанскага СДК. Што ж чакаецца наперадзе?

— На Дзень Незалежнасці запланавана доўгачаканае адкрыццё "Крамы рамесніка", якая размесціцца ў будынку Дзіцячай школы народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Дарэчы, на пачатку XX стагоддзя там размяшчалася сінагога. Зараз узгадняюцца ўсе пытанні з санстанцыяй: па загадзе апошай быў зроблены асобны ўваход у краму. Скажу колькі слоў пра асартымент. Будучы прадстаўлены вырабы не толькі майстроў з Любаншчыны, але і вялікая колькасць разнастайных сувеніраў, дыскаў з відэафільмамі, літаратура, прысвечаная гісторыі і сучаснасці раёна. А ў тым, што нашы майстры могуць уразіць нават самых запатрабаваных турыстаў, можна будзе пераканацца

неўзабаве: адмыслова да Чэмпіянату свету па хакеі нашымі бондарамі зроблены бочкі, якія змогуць пабачыць і набыць жыхары ды госці Мінска.

— **Адкрыццё сувенірнай крамы — справа, безумоўна, добрая. Але ж, відаць, чакаецца шмат арганізацыйных клопатаў...**

— Зараз вырашаюцца самыя галоўныя пытанні: афармленне памяшкання, узгадненне ўсіх аспектаў працы "Крамы рамесніка" са спецыялізаванымі службамі. Той жа бухгалтар павінен пралічыць усе нюансы. Перакананы, калі чалавек прыехаў у Любань, дык праз сувенірную прадукцыю ён павінен адчуць адметнасць раёна, а таму клопаты, веру, марнымі не акажуцца.

— **Летась вашымі намаганнямі пабачыць свет дыск "Наперад у мінулае" па выніках аднайменнага тэлепраекта на канале "Беларусь 3": на DVD сабраны трынаццаць кліпаў сучасных айчынных выканаўцаў з рэпертуару народных калектываў Любаншчыны. Адметным атрымаўся відэаальбом "Аблюбаваная зямля" і "Альбом свята "Я словам слаўлю родны край..." Адкуль ідзе фінансаванне на такую прадукцыю?**

— Найперш, укладваем свае кроўныя — пазабюджэтныя сродкі. Іншага шляху няма. Праўда, часам дапамагаюць і спонсары. Тыя ж "Маляваныя сны Паўла Марціновіча" — шыкоўнае мастацкае выданне пра нашага самадзейнага мастака — дапамог выдаць мецэнат Анатоль Статкевіч-Чабагану, дарэчы, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзесячм культуры і мастацтва. Шэраг людзей далучаецца да таго або іншага праекта ў працэсе яго падрыхтоўкі. Так, летась прайшла ўнікальная акцыя "Мне выпала шчасце тут нарадзіцца", да якой спрычыніліся нашы землякі. Хтосьці падарыў установам культуры раёна камп'ютар, хтосьці дапамог з рамонтам... Узвядзенне той жа Школы народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва стала народнай будоўляй. Дапамагалі як арганізацыі, так і грамадскасць — хто чым мог. Мо ў гэтым і сакрэт нашых дзясяненняў?..

Па крупінках, па іскрынках...

віца" Палаца культуры ААТ "Мазырскі НПЗ", Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь "Тэатр танца "Прэм'ер-Спонайд", народны тэатр гістарычнага касцюма "Полацкі звяз" ды іншыя...

Фестывалі, фестывалі...

Некалькі гадоў запар "Спадчына" арганізоўвала і праводзіла міжшкольны фестываль "Маленькія зорачкі". Можа, і не было нічога незвычайнага ў гэтым, каб не адна асаблівасць: у фестывалі з задавальненнем прымаюць удзел як рускія, так і латышскія школы.

І трэба адзначыць той факт, што кожная школа, акрамя сваёй вольнай праграмы, павінна выканаць адзін беларускі народны або аўтарскі нумар. Зараз модна ўзняць пытанні інтэграцыі, адусюль чуюцца, што патрэбна збліжаць нашы культуры. Вось на справе мы і прадэманстравалі гэта.

Фестываль "Ад Ліга да Купалы" — наш гонар. Нездарма ён унесены ў сетку культурных мерапрыемстваў нашага горада, а таксама мае вялікую фінанса-

На ўрачыстасцях "Спадчыны".

вую і маральную падтрымку ад адміністрацыі гарадской думы.

Асаблівасць фестывалю ў тым, што ён вырас са сціплага мерапрыемства таварыства "Спадчына" пад назвай "Дні беларускай культуры". З кожным годам свята набірала сілу і перарасло ў міжнародны фестываль, на якім дэманструюць майстэрства не толькі мясцовыя таленты, але і калектывы з нашай этнічнай радзімы — Беларусі, а таксама беларусы, што пражываюць у Літве ды Эстоніі.

Вучымся

З 1994-га паміж Беларуссю і Латвіяй існуе пагадненне аб супрацоўніцтве ў сферы вышэйшай адукацыі. Кожны год дзесяць выпускнікоў латвійскіх школ, якія з'яўляюцца этнічнымі беларусамі, маюць унікальную магчымасць атрымаць вышэйшую адукацыю ў ВНУ Беларусі. Мы, беларусы Вентспілса, не маглі застацца ўбаку і не скарыстацца такой магчымасцю. За гэтыя гады каля дзесяці нашых

выпускнікоў навучаюцца (ці навучаліся) у ВНУ Беларусі. Нашы юнакі і дзяўчаты яшчэ не вырашылі дакладна, застануцца яны пасля вучобы ў Беларусі ці вернуцца назад у Латвію (гэты варыянт некаторыя не выключаюць). Урэшце, вентспілчанка Людміла Шукюрава пасля заканчэння вучобы засталася ў Беларусі і ўжо трынаццаць гадоў жыве ў Мінску...

А торт — падзялілі

А зараз ізноў вернемся да нашага юбілею... У Вентспілскім цэнтры культуры збіраюцца госці. Ансамбль беларускай песні "Журавінка" адкрывае ўрачыстае мерапрыемства. Статус яму надаюць нашы паважаныя госці. "Спадчыну" прыйшлі павіншаваць першы саветнік Пасольства Беларусі ў Латвіі Аляксей Смірноў, старшыня Саюза беларусаў Латвіі Валянціна Піскунова, выканаўчы дырэктар Вентспілскай гарадской думы Алдзіс Абеле, першы намеснік мэра Дыдзіс Ошэніекс.

Данута БАГУШКА,
член Беларускага таварыства
"Спадчына"
Вентспілс, Латвія

Бяспека жыцця

Рэспубліканскі агляд-конкурс "Ратавальнікі вачыма дзяцей" праводзіцца ўжо ў шаснаццаты раз. У выставачнай зале Палаца мастацтва была прадстаўлена экспазіцыя, складзеная з дзіцячых работ.

Юныя літаратары, жывапісцы і графікі, канструктары-вынаходнікі, скульптары здзіўляюць нечаканымі ідэямі, арыгінальнасцю ды непасрэднасцю. У конкурсе ўзялі ўдзел дзве тысячы школьнікаў краіны. Гэта члены і пярвічных арганізацый Беларускай маладзёжнай грамадскай арганізацыі ратавальнікаў-пажарных, і клубу юных ратавальнікаў-пажарных.

Лепшыя малюнкi, плакаты, мадэлі аварыйнай тэхнікі, статуткі, літаратурныя творы ацэньвала журы, якое складалася з прадстаўнікоў міністэрства па надзвычайных сітуацыях, адукацыі, Беларускага саюза мастакоў і Беларускага добраахвотнага пажарнага таварыства.

Тэцяна БЫЧАНОК,
спецыяліст групы прапаганды
і навучання Савецкага РАНС
Мінска

Дабрыня двара

Менавіта яна стала прычынай настальгічных успамінаў па тым часе, калі мінская Грушаўка па выхадных ссоувала ў дварах сталы, упрыгожвала іх стравамі, заводзіла патэфоны, запрашала гасцей з іншых раёнаў і талакой чаювала ды танчыла пад засенню таполяў ды ліп. Перабудова паступова скасавала традыцыю талакі. Але генетычная памяць перамагла: мясцовая моладзь вырашыла адрадыць традыцыю. Так узнік фес-

Майстар-клас ініцыятывы

Не паспела высахнуць друкарская фарба на газетным нумары з артыкулам “Вучымся радавацца” дырэктара канцэртнага агенцтва, прадзюсара і ўладальніка аграаддзібы Уладзіміра Шаблінскага (гл. “К” № 16), як жыхары сталічнага мікрараёна Грушаўка і шматдзетныя бацькі з аграгарадка “Хацежына” ініцыявалі ды правялі адмысловыя, нестандартныя святы. І зрабілі гэта без прымусу, не па волі вышэйстаячага начальства, а з прычыны простага жадання парадавацца жыццю. А менавіта пра гэта і пісаў Шаблінскі: “Калі на першае месца вылучаецца “абавязалаўка”, дык і свята аказваецца прыцягнутым за вушы”. Дык вось, святы атрымаліся сапраўднымі.

Яўген РАГІН

Урокі радасці — “сваімі рукамі”

тываль у гонар мінскага раёна, што прайшоў 1 мая ў Грушаўскім парку, непадалёк ад ДК “Авангард”.

Тэхналогія яднання

Спачатку ініцыятыўная група складалася ўсяго з некалькіх дваццацігадовых. Каардынатарам іх намаганняў стала маркеталаг Наталля Юшкевіч. Потым ядро павялічылася да сарака актывістаў, сярод якіх знайшлося месца і сталым людзям, і школьнікам. Дапамаглі сацыяльнай сеткі, абвесткі ў пад’ездах ды звычайныя чалавечыя стасункі. Вырашана было яшчэ пад час суботніка давесці да ладу парк. Галоўны спецыяліст упраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі адміністрацыі Маскоўскага раёна Святлана Кудзіна шчыра прызналася, што такой актывнасці ад людзей не чакала. У выніку, да фестываля прычыніліся дзясяткі жыхароў навакольных вуліц.

Змест свята

Сцяну дома на Папаніна, 11 жыхары ўпрыгожылі беларускім арнамантам. Працавала сем святочных зон. І былі сунуты сталы, і гучала музыка... А яшчэ грушаўцы прапанавалі майстар-класы — па спевах, фатаграфічным майстэрстве, вырабе лялек, — а таксама дваровыя гульні, шахматныя турніры. Можна было паглядзець фота-выстаўку, якая прадэманстравала рэстраспектыву з жыцця Грушаўкі. Здымкі з сямейных альбомаў для выстаўкі таксама збіралі падворна. А ўвечары ў кінаатэатры, здабытым з дапамогай валандраў, быў прадэманстраваны дакументальны фільм пра сучасную Грушаўку. Аўтар карціны — адзін з жыхароў раёна.

Каштарыс і рэсурсы

А каштарыс — нескладаны. Прынамсі, пошукамі спонсараў арганізатара не замарочваліся. Свята — агульнае, значыць,

Чаму святы ў Грушаўцы і Хацежыне мясцовыя жыхары зрабілі ўласнымі сіламі?

і выдаткі — гэтыя ж. Сабралі грошы на паветраныя шарыкі, упрыгожанні для дрэў, на фарбу, пластыкавыя шклянкі і на вадку для чаю. На гэта спатрэбілася дзесьці тысяч дзвесці. Ці ж вымяраецца свята сумай грошай? Сцэна, да прыкладу, была зроблена з будаўнічых паддонаў. Імі рабочыя прапанавалі скарыстацца бясплатна. Гэтым жа было і хатняе печыва...

Патрыятызм пачынаецца...

...з любові да роднай сям’і, да роднага двара, вуліцы, горада, краіны. Не выключана магчымаць, што неўзабаве за адзіны, сямейны, стол сядзе ўвесь Мінск. Вельмі доўгім будзе той стол. Але каго гэта

палохае? Прынамсі, 1 мая моладзь Грушаўкі зразумела: невыканальных праектаў няма. І калі любіш раён, можна і грамаду ў талаку сабраць, і справу зрабіць без фармалізму ды “абавязалаўкі”. У гэтым пераканаліся і тыя жыхары Мінскага раёна, што ўваходзяць у грамадскае аб’яднанне “Шматдзетная сям’я”. Член яго Праўлення Вольга Фурсевіч (мама пяці дзяцей) каардынуе правядзенне ў родным Хацежыне вясковых святаў, дзе ўсё робіцца супольна і ад душы...

Дзеці вучацца ў нас

“Усё пачынаецца з сям’і, — сцвярджае Вольга Фурсевіч. — Дзеці вучацца ў нас стаўленню да дабрыні і духоўнасці”. Менавіта з

гэтай прычыны да “Шматдзетнай сям’і” падключыліся ў арганізацыі вясковых святаў Міжнароднае грамадскае аб’яднанне “Узаемаразуменне” (тут працуе сяброўка Вольгі) і сацыяльна-дабрачыннае грамадскае аб’яднанне “Геном” дзяцей-інвалідаў Мінска. Благавілі і падтрымаў пачынанне настаецель прыхода храма Святой Жываначальнай Троіцы Хацежына протаіерэй Павел Ківовіч. Пад час свята ён распавёў дзецям пра вытокі Вялікадня, пра чарнобыльскую радыеактыўную навалу, пра важнасць духоўнай еднасці і пад час агульных святаў, і пад час агульных бед...

Калі мамы бяруцца за справу...

...усё атрымліваецца без перашкод. Талакой было праведзена свята 5 сакавіка, прысвечанае Міжнароднаму жаночаму дню. Гэтак жа дружна ладзіўся “Вялікдзень вачыса сталіцы” 26 красавіка. Напярэдадні мамы “селі на тэлефоны”, падключылі ўсе магчымыя сувязі. На выхадзе атрымалася вось што. Бясплатна працавалі: аніматар, Лялечны тэатр са сталіцы, ансамбль духоўнай музыкі “Крыніца” з Полацка, шоу мыльных пухіроў, майстры-рамеснікі Мінскага раёна, якія арганізавалі выстаўку-кірмаш сваіх твораў... Любы ахвотны мог прыехаць у Хацежына. Сталічныя госці, да прыкладу, дабіраліся ад Каменнай Горкі на прыгарадным аўтобусе. І гэта, бадай, адзіныя святочныя выдаткі. А шматдзетных мам у раёне — больш за 300, дзяцей — у разы больш. Уяўляецца, якой радасцю свяціліся іх вочы? Такое шчасце грашыма не вымяраецца...

Кожны сам будзе сваё жыццё

Думаецца, сённяшнія прыклады — больш чым красамоўныя. Мы самі будзем сваё жыццё. І не патрэбны тут, аказваецца, ні інструкцыі, ні загады. Ёсць ініцыятыва, вакол якой стыхійна гуртуюцца неабякавыя людзі, ёсць і канкрэтная нефармальная справа. І мы ў выніку разумеем, што колішні прынцып беларускай талакі паступова вяртаецца ў наш ужытак. Калі мы разам, мы не проста народ, а — нацыя. І толькі ў такім выпадку здолеем паўплываць на будучыню сям’і, горада, вёскі, краіны.

Святы ў Грушаўцы і Хацежыне мясцовыя жыхары зладзілі ўласнымі сіламі. І, як казалі святы, сіл гэтых было дастаткова. Як будуць развівацца афіцыйныя і, так бы мовіць, народныя мерапрыемствы надалей? Паралельна ці падсілкоўваючыся адно ад аднаго? Скажаць цяжка. Але хлеб, спечаны ва ўласнай печы, заўжды смачнейшы за крамны. Ці не так?..

Стратэгія начальніка аддзела

За кошт спонсараў і пазабюджэту...

Інга ЖУРОМСКАЯ,
Докшыцкі райвыканкам:

Культура Докшыцкага раёна мае сталую і трывалую праектную аснову. “К” шмат пісала і будзе пісаць пра адмысловыя аграгарадоцкія святы, якія не паўтараюцца, і брэндавыя акцыі, скіраваныя на папулярызацыю і развіццё маладзёжнай альтэрнатыўнай культуры. Але і гэта — не ўсё. Ёсць на Докшыччыне праект царкоўнага духоўнага свята, прызначанага таксама для станаўлення юных асоб. Шмат цікавага прапаноўвае раён і ў іншых кірунках сваёй дзейнасці.

— Наш райцэнтр заключыў пагадненне з латвійскім горадам Балві. Справа ў тым, што сёлета Еўрасаюз распачынае новую праграму фінансавання творчых праектаў. А мы збіраемся правесці з замежнымі сябрамі сумесную акцыю. Пакуль яшчэ рана казаць пра яе тэматыку. Але днямі мы едзем у Латвію для каардынацыі нашых будучых дзеянняў...

Так, праектная дзейнасць для нас — адна з вядучых. Вельмі цесныя стасункі падтрымліваем для гэтага з Каардынацыйным бюро Еўрасаюза ў Рэспубліцы Беларусь. Прымаем удзел у семінарах, шукаем партнёраў.

Але рэалізоўваем і шмат “нутраных” праектаў. “К” пісала ўжо, што ў Бягомлі, да прыкладу, пад час Свята пасёлка, у жніўні, пройдзе Сасновы фест. У Вішневе ж ёсць Вішневы фестываль, а мы, у сваю чаргу, Сасновы прыдумалі, бо сасна прысутнічае на гербе Бягомля. У Параф’янах намічалі зладзіць на базе СДК і аздаруленчага лагера Маладзёжны джынсавы фестываль. Гэта пілотны варыянт: пабачым, што атрымаецца.

Істотная заўвага: усе нашы фестывалы не за бюджэтныя грошы. Іх сёлета нават на набыццё чаго-кольвечы не стае. Таму ідзём іншым шляхам. Нам ахвотна дапамагаюць мясцовыя спонсары: буйныя і паспяховыя сельскагаспадарчыя прадпрыемствы. Выкарыстоўваем, натуральна, і ўласны пазабюджэт.

Арганізоўваем і злёт праваслаўнай моладзі. Нам тут дапамагае праваслаўная царква аграгарадка “Крулеўчына”. У жніўні сюды на тры дні прыедуць юнакі і дзяўчаты з розных абласцей Беларусі.

Істотная заўвага: усе нашы фестывалы не за бюджэтныя грошы. Іх сёлета нават на набыццё чаго-кольвечы не стае. Таму ідзём іншым шляхам. Нам ахвотна дапамагаюць мясцовыя спонсары: буйныя і паспяховыя сельскагаспадарчыя прадпрыемствы. Выкарыстоўваем, натуральна, і ўласны пазабюджэт.

Я назвала толькі буйныя нашы праекты. Але ўлічыце, што кожны наш аграгарадок мае свае, хоць і дробныя, лакальныя, але брэндавыя святы. Прысвечаны яны рыбе, мёду, беларускай лазні... Імкнемся, каб праходзілі яны не заарганізавана...

Колькі слоў хачу сказаць пра наш Раённы дом рамёстваў. Згадала яго і з той нагоды, што нашы слынным майстры пад час Чэмпіянату свету па хакеі будуць у чарговы раз браць удзел у фестывалі рамеснікаў “Вясновы букет” ды пастараюцца годна прадставіць традыцыйнае мастацтва Докшыцкага раёна, гэтым разам — і для шматлікіх замежных гасцей. Сувенірныя прадукцыя мае выяву герба нашага раёна. Прысутнічае ён на кераміцы, вышыўцы, ткацтве, вырабах з саломкі. Тое, што зроблена ў сценах РДР пад час афіцыйнага рабочага дня, рэалізоўваецца як звычайная платная паслуга. Грошы ад продажу гэтых твораў мы выкарыстоўваем на транспартныя, амартызацыйныя расходы.

Часта задумваюся, як развівацца Дому рамёстваў надалей. Адназначна тое, што трэба адшукваць забытыя тэхналогіі рамёстваў. Іх носбіты — яшчэ жывыя. Не прамарудзіць бы. Мы не можам пашырыць колькасць дзяцей гурткоў пры РДР. З-за дэмаграфічнай сітуацыі дзяцей тых для гэтага проста няма: агульнаадукацыйныя школы ў раёне закрываюцца. Таму перспектыва РДР бачыцца ў пашырэнні межаў пошукава-даследчай дзейнасці, у больш грунтоўным стаўленні да аднаўлення нашай докшыцкай традыцыі. Гэтую праблему лічу галоўнай.

Алег Скрыпка — пра спонсара для этнафэсту, выхаванне культурай і каханне

Алег Скрыпка / Фота Кастуся АНТАНОВІЧА

У Мінску выступіў гурт "Воплі Відаплясава". Напярэдадні канцэрта, што прэзентаваў нядаўні дыск "Цудоўны свет", лідар гурта Алег СКРЫПКА даў сваім фанам і прэсе невялікае, але ёмістае інтэрв'ю. Мы ж з яго выбралі не толькі цікавыя, але і, думаецца, у пэўным сэнсе карысныя для айчынай сферы культуры фрагменты разваг-маналагаў артыста, у тым ліку, прамоўленыя ў якасці адказаў на нашы пытанні.

Яўген РАГІН

Пра Беларусь

— Мне ў свой час прапанавалі выканаць нашу кампазіцыю "Краіна мрії" па-беларуску. Зрабіў гэта з задавальненнем! Калі з беларускага боку будучы аналагічны прапановы, з вялікай ахвотай пайдзем на сустрэчу... Беларуска мова — цудоўная! Вельмі мякка пецца. Яна, як і ўкраінская, вельмі добра кладзецца на музыку. Гэта сапраўды народная мова, адшліфаваная, бы марскія каменчыкі... Таму чакаю прапаноў! Калі прыезджаем на Беларусь, вельмі сябе добра пачуваем. І заўжды сонейка свеціць...

Пра каханне

— Кожны разумее каханне парознаму. Тут усё залежыць ад пройдзенага жыццёвага шляху. Я навучыўся хахаць. Нядаўна сам сабе ў гэтым прывінаўся. Закаханасць — гэта не захваленне, а глыбокае пачуццё, што грэе душу нейкім цёплым агнём... З узростам я пачаў разбіраць

У чым соль "Краіны мрояў"?

ца ў такіх каштоўнасцях. Гэта вельмі важна: не разменьвацца на дробязі, а адчуваць адказнасць за чалавека, якога хахаеш... Так, з узростам прытуляецца пачуццё навізны. Трэба спыніцца, адпачыць, кудысьці паехаць, абнавіць кола зносін, асвяжыць эмоцыі... Тут вельмі дапамагае здаровы лад жыцця. Калі я кінуў курыць, на мяне свет літаральна абваліўся сваімі фарбамі, пахамі і ўражанямі...

Пра любімыя заняткі

— На скрыпцы не граю. На ўсіх астатніх інструментах — так, на скрыпцы — не. Напэўна тут ёсць нейкая Боская рэжысура, інтрыга... Я нядаўна стаў куцюр'е. Яшчэ я — дыджэй. Мне прапанавалі іграць у тэатры ды напісаць для спектакля музыку. Зняўся ў некалькіх мастацкіх фільмах. На экраны хутка выйдзе карціна "Грай, міліцыянер!", дзе я толькі акцёр... Чарговая іпастась — рэстаратар і кулінар. Адкрыў рэстаран з украінскай аўтарскай кухняй. Будзецца ў Кіеве — запрашаю на боршч!..

Пра сучасную моладзь

— Як выхоўваць яе? Праз культуру! Спачатку — культура, потым —

Алег Скрыпка:

"Як выхоўваць сучасную моладзь? Спачатку — культура, потым — соцыум, палітыка, матэрыяльны дабрабыт... У адваротным выпадку, людзі проста не разумеюць, што такое Бацькаўшчына, што такое будучыня... Моладзь сёння мае неабмежаваны доступ да інфармацыі, у тым ліку — культурнай. Тут павінны быць асобы-настаўнікі, якія вызначалі б для моладзі духоўныя прыярытэты. А дзяржава, у сваю чаргу, павінна выконваць пры гэтым ролю вектара, што накіроўвае..."

соцыум, палітыка, матэрыяльны дабрабыт... У адваротным выпадку, людзі проста не разумеюць, што такое Бацькаўшчына, што такое будучыня... Моладзь сёння мае неабмежаваны доступ да інфармацыі, у тым ліку — культурнай. Асобы самі сабе знаходзяць тое, што ім трэба, самі сябе "будуюць" і выхоўваюць. Іншыя ж вагаюцца ў інфармацыйным хаосе, ён пачынае панавыць у іхніх галовах. Тут павінны быць асобы-настаўнікі, якія вызначалі б для моладзі духоўныя прыярытэты. А дзяржава, у сваю чаргу, павінна выконваць пры гэтым ролю вектара, што накіроўвае...

Пра "Краіну мрояў"

— Павінен быць культурны партал, да якога можа падключыцца і да-

ляк падтрымліваюць этніку і фальклор. Карацей, нашы ідэалогіі цалкам супадаюць. На вялікі жаль, такіх спонсараў ва Украіне пакуль вельмі мала...

Пра гімн планеты

— Гэтая ідэя, дарэчы, нідзе не зафіксавана. Трэба аўтарскае права за ёй замацоўваць... Я, да прыкладу, не напішу такі гімн, бо няма ў мяне таленту гімнічную музыку пісаць... Гадоў восем таму я паспрабаваў перапісаць тэкст украінскага гімна. Гэта была пэўная правакацыя. Мы абвясцілі конкурс, людзі прапаноўвалі свае варыянты. Паводле іх я зрабіў кампіляцыю... Думаю, самы час стварыць і пазітыўны гімн планеты!

Пра постмадэрн

— Украінская мова — не першая, на якой я пачаў размаўляць. Нарадзіўся я не ва Украіне, гаварыў па-руску. Украінскую абраў спачатку для таго, каб на ёй спаваць. Відаць, нейкія генетычныя ўспаміны прарваліся... Была і яшчэ прычына: душа прагнула чагосьці сярэдняга паміж прыколам і постмадэрнам. У тыя 1980-я спаваць у Кіеве на украінскай мове, калі ніхто на ёй у сталіцы не размаўляў, — было рэальна постмадэрнам. Да таго ж, паўтаруся, украінская, як і беларуская мова, вельмі добра спаваецца...

Пра патрыятызм

— Можна, гэта і не сціпла, але я, мае саратнікі па музыцы — авангард грамадства. І мы з асаблівым пачуццём перажываем падзеі ва Украіне. Я супраць барыкад, а — за іншыя метады вырашэння праблемы... Мне не патрэбны выпрабаванні, бо маю сталыя духоўныя каштоўнасці...

Пра Карлсана

— Карлсан з савецкага мультфільма — панк. Хоць ягоная магчымасць лётаць — неаспрэчная прыналежнасць да хіпі. Мне прапанавалі агучыць Карлсана ў шведскім мультыку. Але шведы — людзі не надта паспешлівыя... Я ж сябе хутчэй з Кракадзілам Генам асацыюю. Я ў дзяцінстве ўжо на баяне граў, і мне вельмі падабаўся тэмбр Генавых песень. У нейкай ступені гэта і падштурхнула мяне стаць музыкантам...

К

Рэйтынг ідэй з Беларусі, Польшчы, Расіі

Беларуская вёска даўно ўключылася ў працэсы глабалізацыі — імкліва сціраюцца ў памяці мясцовай супольнасці народныя традыцыі, не кажучы пра, скажам, лакальныя адметнасці вонкавага афармлення сялянскіх хат. Праўда, праблема гэта не толькі беларуская. У нашых суседзях клопаты тыя ж. Маюцца ў іх і свае рэцэпты, каб палепшыць сітуацыю.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Рэцэпты ад глабалізацыі

Так, сярод жыхароў польскай вёскі Заліп'е, што ў Малапольскім ваяводства, кожны год адбываецца конкурс на самы прыгожы аформлены дом. Традыцыя бярэ пачатак з канца XIX — пачатку XX стагоддзя — з задымленых сажай сценаў, якія мясцовыя жыхаркі бялілі. Багатая фантазія дазволіла ім убачыць абрысы кветак, лісця і цэлыя букеты. З цягам часу гэтыя абрысы ператварыліся ва ўзоры, спачатку манахромныя, а затым і рознакаляровыя. Выкарыстоўваючы простыя матэрыялы — вапну, сажу з трубы

і карычневую гліну, бярозавыя палачкі замест пэндзяляў, — жанчыны пачалі маляваць на сценах з вонкавага боку кветкі.

Сёння ў Заліп'і засталася мала што ад старых драўляных хатак і традыцыйных карцін на дамах. Часцей можна сустрэць сучасныя дамы, якія, што самае галоўнае, трымаюцца мясцовых культурных традыцый. Спрыяе гэтаму штогадовае правядзенне пад эгідай Тарноўскага краязнаўчага музея конкурсу "Malowana Chata" на самы прыгожы аформлены дом. Да слова,

першы конкурс быў арганізаваны ў 1948 годзе. У выніку, сёння гэтая вёска лічыцца цэнтрам этнаграфічнага народнага мастацтва рэгіёна.

У нашых усходніх суседзях маюцца таксама цікавыя прыклады. Так, расійская вёска Камарчага ў Краснаярскім краі стала вядомай дзякуючы сваім таленавітым творчым жыхарам. А калі больш дакладна — праславіла сваю малую радзіму пенсіянерка Вольга Косціна, якая ператварыла ўласную хату ў твор мастацтва, упрыгожыўшы яго мазаікай з 30 000 накрывак ад пластыкавых бутэлек. Калекцыя ператварылася ў маштабныя габелены і ў такім выглядзе перамясцілася на сцены і дах драўлянай вясковай хаты.

Вядома, і ў нас ёсць крэатыўныя майстры. Аналагічны расійскаму праект з'явіўся нядаўна ў беларускай глыбінцы — у вёсцы Брылькі Валожынскага раёна. З 25 000 пластыкавых накрывак ад бутэлек сям'я Алешка ўвасобіла на сваім доме вывяды жывёл і герояў мультфільмаў. Яшчэ адзін герой — Волат, сімвал Чэмпіянату свету па хакеі, які днямі стартуе ў Мінску, размясціўся на дзвярах гаража...

І было б выдатна, каб арыгінальныя мастацкія ідэі на вёсцы (асабліва скіраваныя на ўзнаўленне ў розных формах народных традыцый) больш актыўна падтрымлівалі мясцовыя ўстановы культуры.

К

Хата з мастацкай аздабай у вёсцы Заліп'е.

Такія хаты ёсць у Валожынскім раёне.

Фальбарак у Польшчы.

"Габелен" з пластыку ў Краснаярскім краі.

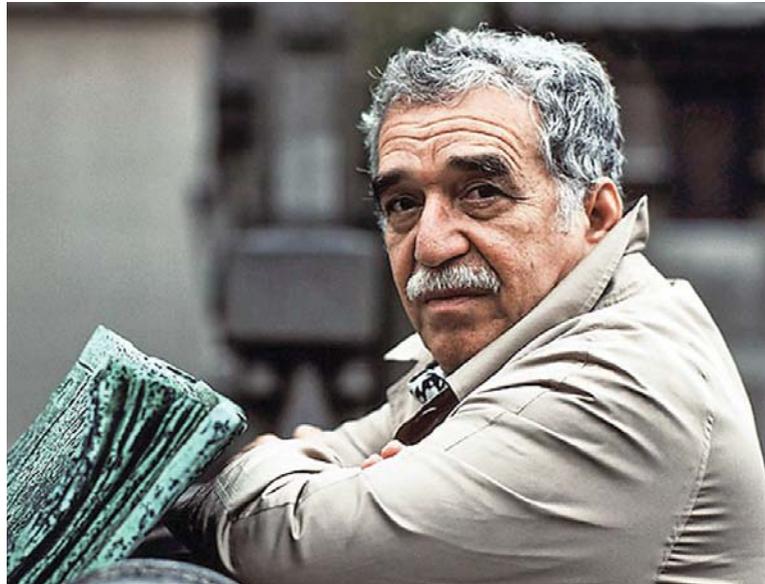
ПОВЯЗІ

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ў сувязі са смерцю вядомага калумбійскага пісьменніка, журналіста і палітычнага дзеяча, лаўрэата Нобелеўскай прэміі па літаратуры Габрыэля Гарсія Маркеса выказаў спачуванні Прэзідэнту Рэспублікі Калумбія Хуану Мануэлю Сантасу, родным і бліжнім пісьменніка, а таксама ўсяму калумбійскаму народу. Як адзначаецца ў спачуванні, у Беларусі паведамленне аб смерці Гарсія Маркеса было ўспрынята з глыбокім болем і смуткам. Кіраўнік дзяржавы падкрэсліў, што творчасць Гарсія Маркеса, якая прасякнута глыбокай любоўю, цеплынёй і павагай да чалавека і Радзімы, прынесла яму славу вялікага мастака сусветнай прозы і знайшла шмат прыхільнікаў сярод беларускіх чытачоў.

У красавіку свет развітаўся, бадай, з апошнім з магікан класічнай літаратуры XX стагоддзя — калумбійцам Габрыэлем Гарсія Маркесам, чалавекам, які “ніколі не насіў капелюша, каб нікому не кланяцца”.

Барыс КРЭПАК

Памятаю ягоны афарызм (прынамсі, яго прыпісваюць Маркесу): “Я люблю цябе не

Габрыэль Гарсія Маркес.

Як Беларусь знітавана са знакамітым містычным рэалістам?

Так, Габрыэль Гарсія Маркес назаўжды звязаны з Беларуссю праз ягоны раман “Восень патрыярха”, які перакладаўся тут, праўда, на рускую мову. У перакладзе Валянціна Тараса і Карласа Шэрмана раман выйшаў на старонках часопіса “Нёман”, а праз год — асобнай кнігай у Маскве, дзе пасля перавыдаваўся яшчэ некалькі разоў, усё ў тым жа варыянце.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Пасля смерці Шэрмана, які, нагадаем, у 1950-я пераехаў з Аргенціны на радзіму сваіх продкаў (ягоны бацька быў з Заходняй

Смачная гісторыя

Калі заходзіць гаворка пра беларускую кухню, мы адразу чакаем гісторыі і рэцэптаў са старадаўніх кулінарных сшыткаў, якія пыляцца на архіўных паліцах ды паддашках. Чалавеку звычайна задаволіцца простым складаным. З запалам першапраходцаў мы шукаем і чакаем цуд там, дзе самы час пагадзіцца на захаваны рэцэпт ды цудоўны густ. Беларуская кухня, як і любая іншая нацыянальная, — гэта, перш за ўсё, стравы рэгіёнаў ды абласцей. Гэта ежа, якая дасталася нам “у спадчыну” ад нашай гісторыі ды адносін з рознымі краінамі і народамі.

“Вось ты пішаш пра тое, што, маўляў, гэтая стравы дасталася нам ад італьянцаў, у той — ёсць нямецкія карані, а каб не прывёз лепшы сябра майго прапрадзядулі ў Нью-Ёрк рэцэпт кашы варэнічкес, то яна зусім знікла б... І ўсюды — абавязкова шляхта ды палачы з асобамі каралеўскай крыві”, — сказала мне аднойчы мая беларуская сяброўка. Народжаная ў Амерыцы, яна не толькі дасканала валодае беларускай мовай, але і заўсёды з вялікай ахвотай цікавіцца гісторыяй такой іншай,

Гарадскія рэцэпты родам з Мінска

але па-ранейшаму сваёй радзімы. У яе радаводзе няма гістарычных персанажаў ды гучных учынкаў: жылі, кахалі, вучыліся і падарожнічалі... Менавіта любоў да падарожжаў і затрымала іх у свой час за мяжой, а потым вяртацца ўжо не было куды. Але мы адышлі ад тэмы. Пытанне, якое мне задала мая прыхільца, гучала так: “А што гатавалі гарадскія жыхары, скажам, гадоў сто таму? Напрыклад, на дэсерт?”

Вось скажыце, як можна адказаць на гэтае пытанне хутка і без падрыхтоўкі, разумеючы, што рэцэптаў гарадской кухні няма, а звестак аб тым, што любіла заказваць у рэстаранах, скажам, мінская публіка да рэвалюцыі, яшчэ менш? Застаецца

за тое, хто ты, а за тое, хто я, калі побач з табой”. Дык вось, калі шмат гадоў таму мне ў рукі трапіла ягоная кніга “Сто гадоў адзіноты”, а потым аповесць “Палкоўніку ніхто не піша”, я палюбіў невядомага мне тады аўтара менавіта ў час чытання гэтых дзіўных і складаных твораў. Уразіла непаўторная творчая манера, самабытная мова, каларытныя вобразы, а галоўнае — магічны сінтэз нястрымнай фантазіі і мудраге-

лістай рэчаіснасці, дакладнай, нейкія іерогліфы рэальнасці, якія выходзілі далёка-далёка за межы ўласна лацінаамерыканскай прасторы. Прынамсі, у нашу славянскую прастору творы Маркеса, незалежна ад іх своеасаблівага лацінаамерыканскага “стрыжня”, упісаліся вельмі арганічна.

Але калі пазней мой сябра Валянцін Тарас падарыў мне кнігу Маркеса “Восень патрыярха”, якую ён разам з Карласам Шэрманам бліскуча пераклаў з іспанскай мовы на рускую, я наогул ахнуў: не горш чым “нобелеўскія” “Сто гадоў адзіноты”. А можа, і лепш. І шчыра скажу: лепшага перакладу гэтага рамана да сённяшняга дня няма, і таму ён потым не раз (у тым ліку і ў зборах твораў Маркеса па-руску) выходзіў у свет менавіта ў перакладзе Тараса і Шэрмана. Я быў сведкам таго, як гэтыя цудоўныя беларускія літаратары перакладалі раман, прысвечаны вечным праблемам улады і адзіноцтва чалавека ў шалёным, безразважным свеце. Як і заўсёды, терміны здачы рукапісу падганялі — перакладчыкам даводзілася працаваць і на дачы Валянціна Яфімавіча на Лысай Гары (побач з маёй), і

ў хатніх абставінах саўтару, і дзесьці яшчэ. Бывала і так, калі Тарас проста з вуснага падрадкавага шэрманаўскага перакладу тут жа, імгненна, выдаваў на друкарскай машыцы фінальны тэкст! Словам, было бачна, што работа перакладчыкаў ішла, так бы мовіць, на адной хвалі з Маркесам. А гэта дарагога каштуе...

Калі я даведаўся пра смерць Маркеса, ізноў перачытаў яго “Восень...”. І зноў уражанне было незвычайнае. Дый іншыя творы (не буду іх пералічваць: яны вядомыя ўсім) гэтага культавага пісьменніка ніяк не старэюць. Час мінуў, а праблемы, якія цікавілі Маркеса, застаюцца і нават больш абвастраюцца. Як ён сам пісаў: “Я ўсё жыццё пішу адну бясконцую кнігу — пра адзіноту і любоў, але да сённяшняй пары не магу спасцігнуць ні таго, ні другога...”. Дзякуючы ж такім вялікім шукальнікам ісціны, як Сервантэс, Бальзак, Талстой, Дастаеўскі, Булгакаў, Джойс і, канешне ж, Маркес, мы можам хаця б крышачку наблізіцца да разгадкі таго самага вечнага пілатаўскага пытання: “Што ёсць ісціна?”...

Вязьмо Маркеса

Беларусі), Валянцін Тарас выклаў гісторыю таго супрацоўніцтва ў сваёй кнізе “На выспе ўспамінаў”. Але па падрабязнасці, што, магчыма, туды не ўвайшлі, мы звярнуліся да ўдавы паэта і пісьменніка — Рэгіны БАКУНОВІЧ.

— Я наўрад ці ўгадаю больш, чым напісаў Валянцін Яфімавіч, — кажа Рэгіна Дзмітрыеўна. — На той час, як пайшла праца над раманам, яны ўжо даўно сябравалі з Карласам Шэрманам — Карлісікам, як ён яго называў...

— У кнізе ён называе Шэрмана “Мой генерал!”, — адштурхоўваючыся ад выразу, які часта сустракаецца ў рамане...

— Гэтае словазлучэнне, жартуліва-іранічнае, яны пачалі ўжываць ужо пасля, пад уздзеяннем

ад рамана. А пазнаёміліся нашмат раней, дарэчы, менавіта ў рэдакцыі часопіса “Нёман”...

Сама ідэя перакладу з’явілася быццам бы выпадкова. Шэрман тады паехаў да сваякоў і прывёз толькі што выдадзены новы раман Гарсія Маркеса — вядома, на іспанскай мове. Ён быў ад яго ў захапленні, і з’явілася думка зрабіць пераклад.

— Яны працавалі ў вас дома? У Шэрмана? Ці сустракаліся не дзе на нейтральнай тэрыторыі? Як абмяркоўвалі працу?

— Да нас Карлісік прыходзіў у госці. А працавалі яны часцей усё ж паасобку. Той рабіў дакладны падрадкавы пераклад, а Валянцін Яфімавіч на гэтай аснове — мастацкі варыянт. Гэта вельмі значны

твор — для ўсіх. Разуменне яго значнасці прыйшло адразу, абодва неаднойчы пра гэта выказваліся...

Слухаю Рэгіну Дзмітрыеўну і думаю, наколькі поліпластовым аказалася гэты раман. Напрыканцы 1970-х ён успрымаўся натуральным працягам часопіса “Иностранная литература”, адкрываючы космас іншых “рэчаіснасцей”, акрамя праславаўшага сацрэалізму. Увага, найперш, канцэнтравалася вакол зместу і шматлікіх асацыяцый, якія для кагосьці былі паралелямі з савецкім часам, а для кагосьці — чарговым “выкрываннем” заганаў капіталістычнага жыцця. Сёння ж, калі “развенчванне міфаў” (у розных сферах, пачынаючы з шоу-бізнесу) стала ледзь не завяздэнкай, наноў адкрываеш для сябе іншае: невера-

годную магію самога літаратурнага тэксту. У ім ёсць зачаравальная ўнутраная энергетыка, абсалютная гармонія самой “рытмікі” апавяду — быццам пасярод старонкі адкрываецца акенца ў іншы свет, і туды зацягвае, з кожным паваротам — усё больш. Велізарныя абзацы замест пастаянных “чырвоных радкоў”, перавага апісальных, а не дэяльных, бясконцае вязьмо вытанчаных азначэнняў на месцы магчымых “пасечаных” фраз — усё быццам бы насуперак таму, што сёння “ў трэндзе”. Але якая асалода ад самога чытання! — немагчымасць адравацца, хаця няма ніякай наўмыснай “дэтэктывнасці”. Зразумела, чаму тэкст аказаўся такім прыцягальным і для саміх перакладчыкаў: яны перадалі тое жывое дыханне, якое ў ім адчулі...

толькі меркаваць ды імправізаваць. “Не ведаеш? — чамусьці ўзрадавалася сяброўка. — А я магу расказаць, толькі ў маім апаведзе не будзе шляхетных людзей і вялікай гісторыі”. Запэўніўшы Соф’ю, што добры рэцэпт гэтага варты, я падрыхтавалася слухаць.

І ведаецца, што я вам скажу? Імкненне да простых, але вытанчаных рэцэптаў нікуды не знікла: жаночыя часопісы, абмен рэцэптамі

за абедам ды апаведы пра смачныя стравы, прывезеныя з падарожжаў. Усё засталося на сваіх месцах, у некаторых выпадках захаваліся нават прадукты...

“Кажуць, — таямніча панзіла голас Соф’я, — што мая далёкая радня сябравала з Лізаветай-Каралінай фон Мейендорф (маці графа Чапскага. —Т.Л.). І стравы гэтыя — адразу з яе кухні, а яна, у сваю чаргу, прывезла іх з падарож-

жа па Еўропе”. Соф’я была настолькі ўпэўнена ў слушнасці сваіх слоў, што я не пачала расказваць ёй пра тое, што Лізавета-Караліна не адрознівалася асаблівай любоўю да змены месцаў, і рэцэпты тыя яна магла ўзяць адкуль заўгодна, хоць у сваёй радні з родавага замка Мейендорфаў, што ў Маскоўскай вобласці (цяперашняй Барвіха). Але вернемся да рэцэптаў.

Ведаецца, што больш за ўсё парадавала мяне ў гэтым апаведзе? У гарадской кухні мінулага стагоддзя быў сэнс: прастата і прыгажосць...

Таша ЛАПАЦЕНКА,
антрапалаг гастраноміі,
ганаровы сябра і дарадца
Гільдыі шэф-кухараў Беларусі

Пра адну кашу ды...

Два рэцэпты ад маці графа Чапскага

Галоўная ідэя — хутка, малымі сродкамі, з намёкам на французскую кухню і схільнасць да багемнага ладу жыцця. Кансерваваныя грушы ёсць у кожным прыстойным доме, калі няма, то заменіць яблыкамі. Апельсіны ці, скажам, лімоны ў багатай гаспадарцы вадзіліся, а пра ром і казаць няма чаго. Сіроп ад груш змешваем з невялікай колькасцю цытрусавога соку, некалькімі чайнымі лыжкамі рому і цэдрай. Уварваем прыкладна напалову, дабаўляем грушы і праграваем колькі хвілін. Падаём з узбітымі вяршкамі і пячэннем.

Другая стравы выглядае, хутчэй, вельмі карыснай парадай па выратаванні не надта ўдалай садавіны і добрага імя. Для мяне як гісторыка кулінарыі відавочна, што яна мае міжземнаморскія карані, але, як і ў першым выпадку, прыгажосць нацыянальнай кухні ды магчымасць даведацца пра новыя рэцэпты стаяць на

першым месцы. Шклянку цукру, шклянку вады, тонкія пласцінкі цэдры апельсіна ці лімона, каліва мускатнага арэха — змешваем усё разам, даём закіпець. Атрыманым сіропам заліваем любую садавіну на ваш выбар (персікі, абрыкосы, вінаград, вішні), даём астыць. Перад падачай дабаўляем чайную лыжку рому.

“Бачыш, — сказала задаволеная Соф’я, — я таксама магу распавядаць цікавыя рэчы! А яшчэ гэта вельмі смачна! Давай пойдзем і ўсё прыгатуем!” Напрыканцы кожнай гісторыі абавязкова павінна быць мараль або вынік, але іх не будзе. Бо я шчыра веру ў тое, што часам добрае можа стаяць наперадзе гістарычнай дакладнасці, а магчымасць знайсці па-сапраўднаму карысны рэцэпт і атрымаць асалоду ад густу мінулага варта таго, каб пагадзіцца, што беларуская кухня можа быць не толькі сытнай, але і элегантай.

Смачна есці!

...Такім чынам, прадстаўляю артыкул Рамуальда Зямковіча. "Першым з украінцаў, які зацікавіўся пачаткам літаратурнага адраджэння ў Беларусі, быў вялікі Кабзар Украіны — Тарас Шаўчэнка. У 1839 годзе, будучы ў Пецярбургу, Тарас Рыгоравіч Шаўчэнка пазнаёміўся з беларускім пісьменнікам Янам Баршчэўскім. Вакол Баршчэўскага гуртаваліся тады і іншыя беларусы, усе яны пад уплывам Баршчэўскага сталі цікавіцца ўсім беларускім і дамовіліся выдаваць свае работы. Шаўчэнка, пазнаёміўшыся з імі, прасіў працягнуць яму іхнія беларускія творы і асабліва зацікавіўся беларускімі народнымі песнямі.

Барыс КРЭПАК

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 14, 15, 17.)

Адзін з маладых беларусаў, Рамуальд Падбярэзскі (паэт, літаратуразнаўца, які горада падтрымаў намер Шаўчэнка выдаваць серыю афортаў пра Украіну — Б.К.), ведаў асабліва шмат песень: ён праспяваў іх Шаўчэнку і, апроч таго, прачытаў яму ўсе беларускія творы Баршчэўскага, а таксама пераклад украінскай "Энеіды" Катлярэўскага, зроблены Манькоўскім. Народныя песні Шаўчэнку спадабаліся, аднак мастацкія творы беларускіх пісьменнікаў ён часткова крытыкаваў, сцвярджаючы, што ў іх мала чыста народнага элемента. Пра "Энеіду"... Шаўчэнка заўважыў, што ў гэтым творы большы, чым у іншых, беларускі элемент, і што тым самым ён найбольш цікавы для яго. Пасля гэтага Шаўчэнка ўгаворваў беларусаў не пакідаць сваёй работы для народа, бо гэта іхні абавязак. А праца іх, нягледзячы на цяжкія абставіны, не знікне марна, і плён застаецца...

Пазней Шаўчэнка працягваў цікавіцца літаратурным адраджэннем Беларусі. Аб гэтым сведчыць і тое, што сярод падпісчыкаў на літаратурны альманах Рамуальда Падбярэзскага "Rocznik Literacki" ("Літаратурны ежегодник", — Пецярбург, 1843, с. 216) надрукавана і імя вялікага ўкраінскага паэта: "Szewczenko Taras, Kobzar"...

Вось такія цікавыя артыкул, надрукаваны ў "Нашай ніве" 103 гады таму рэдактарам Аляксандрам Уласавым.

Дарэчы, у тым жа 1911-м, да 50-годдзя з дня смерці Шаўчэнка, там жа, у Вільні, у выдавецтве "Палачанін", выйшаў з друку пераклад Хведара Чарнышэвіча з украінскай мовы на беларускую паэмы "Кацярына" пад рэдакцыяй Янкі Купалы. Падкрэслю, што сам Пясняр да гэтага часу ўжо меў вопыт перакладу шаўчэнкаўскай паэзіі, калі ў 1905 — 1907 гг. пераклаў на беларускую мову вершы "Думка" ("Пажайкуну ліст... Прыгаслі ночы") і ўрывак з верша "Гогалю" ("За думаю дума роём вылятае"...).

...Горад Вільня — першы, які духоўна звязваў юнага Шаўчэнка з нашай зямлёй. Тут ён прабыў з восені 1828 года да лютага 1831-га. Дакладней, не проста прабыў, а вучыўся ў адным з лепшых універсітэтаў таго часу і ў лепшага педагога Яна Рустэма, які аднойчы сказаў свайму таленавітаму вучню: "Ніколі не будзь рабом, Тарас!" З часу вучобы Шаўчэнка захаваліся малюнак 15-гадовага мастака — "Бюст жанчыны", які сведчыць аб амаль прафесійным валоданні алоўкам. Сёння ў галерэях Вялікага двара ўніверсітэта на пяцідзясяці памятных таблічках увекавечаны імёны выдатных выхаванцаў і педагогаў — ад Ф.Смуглевіча і

Помнік Т. Шаўчэнку ў Мінску.

Чаму песня Тараса Шаўчэнка "знайшла водгалас пачэсне ў сэрцы беларускім"?

Аўтары твора — украінец Віктар Сухенка і беларускі архітэктар Ірына Бурэніна.

І, нарэшце, вельмі цудоўны помнік Тарасу Шаўчэнку адкрыўся 22 красавіка 2002 года ў Мінску — гэта падарунак Кіева нашай сталіцы ў сувязі з 185-годдзем з дня нараджэння Кабзара. Ён устаноўлены ў Сцяпанаўскім скверы на рагу вуліц Старавіленская і Кісялёва, па праекце ўкраінскага скульптара Віктара Ліпоўкі і беларускіх архітэктараў Віктара Крамарэнкі і Віктара Нікіціна. Побач — Пасольства Украіны і, зусім непадалёк, у тым жа Цэнтральным раёне, бульвар Шаўчэнка з адпаведнай мемарыяльнай дошкай на адным з дамоў.

Т. Шаўчэнка. "Пачаеўскае лаўра з гоўдзі".

Невядомы вядомы Кабзар і яго беларускі след

Яна Рустэма да філосафа Л.Карсальна. А на трохпавярховым будынку гістарычнага факультэта, дзе была майстэрня Рустэма, устаноўлена мемарыяльная дошка ў памяць вучобы тут Шаўчэнка. Гэта — барэльеф з партрэтам паэта і адпаведным тэкстам на літоўскай ды украінскай мовах. А ў 2011 годзе ў Старым горадзе Вільнюса, у скверы паміж вуліцамі Базіліёну, Арклю і Вісу Швянтую, быў адкрыты і помнік паэту.

У Вільні юнаму Тарасу было добра, бо яго апякункай стала баранэска Соф'я Рыгораўна Энгельгарта, жонка памешчыка Паўла Энгельгарта, які некаторы час хадзіў у ад'ютантах віленскага генерал-губернатара А.Рымскага-Корсакава. Менавіта ёй, гэтай дзіўнай жанчыне, Шаўчэнка абавязаны ўсім лепшым, што не мог атрымаць у дзяцінстве і раннім юнацтве. Гэтая пані пабачыла ў хлопцы не халопа, а Чалавека. І дзякуючы ёй Шаўчэнка навучыўся чытаць ды пісаць па-руску, нават трохкі размаўляць па-французску і, па сутнасці, па-сапраўднаму зразумеў, што ёсць выяўленчае мастацтва.

З ад'ездам у Вільню назаўсёды скончылася Тарасова дзяцінства, у якім засталіся цені яго бацькоў і мудрых дзядоў, сёстры і браты, сябры і ворагі, ненавісная мачаха і вясёлы ад гарэланкі дзядкі, якія вучылі яго рысаваць... І, магчыма, менавіта яны, малавядомыя ды зусім

Помнік Т. Шаўчэнку ў Гомелі.

невядомыя маляры, рысавальшчыкі ды народныя кабары, самі таго не ведаючы, указалі юнаку Тарасу ягоны царністы шлях...

Дык вось, якая памяць пра Шаўчэнка, у нас, сённяшніх, засталася на нашай беларускай зямлі? У асноўным, гэта помнікі і памятнаы

Помнік Т. Шаўчэнку ў Брэсце.

знакі паэту і мастаку, што ўпрыгожваюць некаторыя гарады Беларусі. Здаецца, першым з гэтага шэрагу з'явіўся напрыканцы 70-х мемарыяльны знак у Мінску, на пачатку бульвара Шаўчэнка (аўтар — беларускі скульптар Сяргей Вакар). Сярод іншых — помнік у парку культуры і адпачынку Слуцка (1996), падарунак украінскага горада Бравары беларускаму гораду-пабраціму. Скульптар Анатоль Кушч на гранітным пастамента ўстанавіў бронзавую плакетку з авальнай дошкай, якая адлюстроўвае маладога Шаўчэнка з палітрай і пэндзлем. Ідэя даволі арыгінальная. Праз шэсць гадоў на бульвары Шаўчэнка ў горадзе Брэсце па ініцыятыве украінскай суполкі рэгіёна з'явіўся пагрудны бронзавы помнік-бюст паэту аўтарства ўкраінскага скульптара Уладзіміра Галоўкі і брэсцкага архітэктара Расціслава Шыла.

25 мая 2004-га. У год 190-годдзя з дня нараджэння Шаўчэнка, ужо ў Гомелі, у скверы яго імя быў устаноўлены таксама помнік-бюст Кабзару — падарунак украінцаў. А сам сквер добраўпарадкавалі гамельчане. Праз год Тарас Рыгоравіч "прышоў" і ў Магілёў — па ініцыятыве мясцовых украінскіх абшчын пры арганізацыйнай падтрымцы Пасольства Украіны і ўдзеле гандлёва-эканамічнай місіі ўкраінскага дыпламатычнага прадстаўніцтва.

Бронзавая фігура ў поўны рост на невялічкім валуне ўстаноўлена на цыліндрычным круглым пастамента з прыгожага ружовага граніту. У сваю чаргу, пастамент гарманічна зліваецца са стылабатам, што абліцаваны тым жа матэрыялам, дапоўненым спадзістымі кругавымі левіцамі. Паэт адлюстраваны ў глыбокім роздуме. Рукі яго складзены на грудзях (па ўспамінах яго сучаснікаў, такая была яго любімая поза). Мне здаецца, што некаторыя радкі паэта сёння гучаць вельмі сучасна. Але мне больш па душы аптымістычныя радкі нашага Янкі Купалы з паэмы "Тарасова доля": "Гэй, Тарас, каб ты збудзіўся, / Каб устаў з магілы, / Ды зірнуў ты на Украіну, / Песняру наш мілы! / Ой, пабачыў бы ты дзівы / На стэпу шырокім! / Новай песняй прывітаў бы / Дняпро нашывокі..." А вы заўважылі, што наш горад у мастацкіх адносінах паступова ператвараецца, акрамя ўсяго іншага, у горад вялікіх дзеячаў нацыянальнай і сусветнай культур? Глядзіце: помнікі Францыску Скарыну, Янку Купалу, Якубу Коласу, Максіму Багдановічу, Адаму Міцкевічу, Язэпу Драздовічу, Аляксандру Пушкіну, Максіму Горкаму, Тарасу Шаўчэнку... Можна, неўзабаве мы пабачым помнікі Васілю Быкаву і Уладзіміру Мулявіну, Рыгору Барадзіну і Міхаілу Савіцкаму, Віталю Цвірку ды многім іншым нашым духоўным "светачам", якія не ведалі, што такое "сярэдні шлях" у творчым жыцці?..

А што такое "сярэдні шлях", Тарас Шаўчэнка таксама не даведаўся. Ужо ў маленстве шлях у "вялікае жыццё" пачаўся ў прыгоннага хлопца з вострых карчоў ды камяністых ухабаў, і ішоў ён праз Вільню, Пецярбург, Аральскае ўзбярэжжа, Новапятроўскую крэпасць на паўвостраве Мангышлак і зноў Пецярбург — з кароткімі заездамі на мілую Радзіму. А скончыўся ў "дачаснай магіле" на Чарнечай гары, прыкладна на тым самым месце, пад Каневым, дзе ён так марыў пабудаваць уласны маёнтак... Але, па вялікім рахунку, ён свае "маёнты", у духоўным сэнсе слова, пабудаваў па ўсім свеце. У тым ліку і ў нас — у Беларусі...

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
Выстаўкі:
■ **Вялікая імператарская карона Расійскай імперыі** (рэпліка, выкананая майстрамі ювелірнай групы "Смаленскія брыльянты") — да 25 мая.
■ Творы старажытнарусыкага ліцавога шыцця **"Жывапіс іголкай"** — да 25 мая.
■ Выстаўка аднаго твора — габелена "Падрыхтавацца Волкаву!" На зборах Ігара Уласава — да 25 мая.
■ Выстаўка **"Дзесяць стагоддзяў мастацтва Беларусі"** — да 10 ліпеня.
■ Выстаўка **"О спорт, ты — свет!"** — да 15 мая.

■ **Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."**

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:
■ **"Старажытная Беларусь"**.
■ **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
■ **"Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў"**.
Выстаўкі:
■ Выстаўка **"Юсіф Гашкевіч — дыпламат, вучоны-арыенталіст (да 200-годдзя з дня нараджэння)"** — да 25 мая.
■ Выстаўка **"Галаграфія-2014. Мінск"** — да 6 ліпеня.

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Гісторыя ў кашалку"** — да 4 мая.
■ Выстаўка, прысвечаная спартыўнай тэматыцы, **"Сектар"**. 3 па 25 мая

■ Выстаўка з прыватнай калекцыі І.Сурмачэўскага **"Дух часу і раскошы: мода і стыль 1820 — 1920-х гадоў"** — да 31 мая.
■ Выстаўка работ Дзмітрыя Імшары **"Уніяцкія храмы Беларусі"** — да 15 чэрвеня.

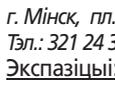
ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:
■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
Акцыі:
■ **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
■ **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
Выстаўкі:
■ Выстаўка **"Спорт у жыцці сям'і Міцкевічаў"** — 25 мая.

матэрыяльнай культуры — да 14 верасня.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска:
МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл.Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:
■ **"Мінск губернскі. Дваранскі побыт"**.
■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
Выстаўка:
■ Выстаўка керамікі, шкла, тэкстылю **"Art Decorative impress"** — да 15 мая.
МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл.Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:
■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх,

Вільнюса) — да 11 мая.
■ Выстаўка карлікавых дрэваў **"Бансай — музыка, застылая ў веці"** — да 21 чэрвеня.
■ Выстаўка арыгінальных дакументаў, фатаграфій, прадметаў з фондаў музея "Гомельскі палацава-паркавы ансамбль", што апавадаюць гісторыю перыяду існавання Гомельскай губерні ў 1919 — 1926 гг., **"Гомельская губерня — 95"**.
■ Выстаўка насякомых **"Скульптура прыроды"** — да 4 мая.
■ Міні-выстаўка **"Пячаткай княжацкай пасланне замацаваўшы..."** (пячатка са знакам Рурыкавічаў).
■ Выстаўка **"Светлае Хрыстова Увакрасненне"** — да 11 мая.
Экспазіцыі:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея

■ **"Эпоха. Час. Будынак"** (гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).
Выстаўкі:
■ **"Вестачка да свята"** (віншавальныя паштоўкі канца XIX — пачатку XX стагоддзя).
■ **"Вялікдзень — крыніца радасці"** — да 25 мая.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэжнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі працуе пнеуматычны цір.
■ **"Музей крыміналістыкі"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

■ Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.
Выстаўкі:
■ **"Вядзём пачатак свой ад Гедыміна..."**.
■ **"Прадметы побыту"**

УВАГА!

ІДЗЕ ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь: **МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВАЙ XIX ст."**

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.

Пастаянная экспазіцыя:
■ **"Інтэр'еры дваранскай сядзібы"**.
■ **"Жыццё і творчасць Валенціна Ваньковіча"**.
■ **"Сядзібы партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.
МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

музей працуе да 21-й гадзіны.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ Выстаўка **"Народныя лялькі-абярэгі"**.
Інфармацыйна-касавы цэнтр:
■ Выстаўка фота Галіны Ламака **"Паміж мінулым і будучым"** — да 30 красавіка.
Ратуша:
Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС
"МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка фатаграфій **"Мір стары — Мір новы"**.
Спановая зала

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:
■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папарац-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
Выстаўка:
■ Выстаўка-прэзентацыя герба роду Луцвічаў **"Нівіна"** і выстаўка дробнай пластыкі **"Збор рыцараў Сярэднявечча"** з прыватнай калекцыі літоўскага скульптара Даруса Міляўскаса — да 6 мая.
■ Выстаўка **"Будзь ЯК: Янка Купала і стыль"** — да 27 мая.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ГОРАДА
МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.

■ **"Back in BSSR / Ізноў у БССР"** — савецкі плакат 1940 — 1980-х гг., прадметы

10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:
■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры к. XIX — с. XX стст.
ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, пр-т Ракасоўскага, 49.
Тэл.: 291 16 76.

Экспазіцыі:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Шчамялёва"**.
Выстаўкі:
■ Выстаўка **"Вандроўка"**, да Суветнага дня чамадана, — да 17 мая.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:
■ **"Упершыню на Беларусі! Цмокі і васковыя фігуры"** (скульптуры драконаў і герояў фэнтазі, а таксама гістарычных персанажаў царскай сям'і Раманавых) — да 29 чэрвеня.
■ **"Спадарыня Лялька"** (выстаўка работ майстроў аўтарскай лялькі з Мінска, Магілёва, Гродна, Гомеля і

(цокаль паўднёвай галерэі).

■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
Вежа палаца
Экспазіцыя:
■ **"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.
Выстаўкі:
■ **"Створаныя эпохай Румянцава"** (літаратурная выстаўка 2-й пал. XVIII — 1-й чвэрці XIX стст. са збору графа М.П. Румянцава).
■ **"Класікі беларускага мастацтва"**.
Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:
■ **"Свет зьяроў Гомельшчыны"**.
Выстаўкі:
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ РЭЛІГІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі:
■ **"Рэлігія і культура ў Беларусі"** (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).

к. XIX — пач. XX стст. —

■ Выстаўка адной карціны **"Партызаны"**.
■ **"Прывітанне, ранейшая Ліда!"**.
■ Выстаўка мастацкіх твораў **"Абуджэнне"**.
■ **"Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60"**.
■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма **"Праз вякі, праз стагоддзі"** ў Лідскім замку.

ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

■ Выстаўка работ студэнтаў кафедры народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва БДУКІМ, лепшых са створаных за апошнія дзесяць гадоў **"Творчасць.by"** (кераміка, габелен, батык, лямцаванне, ткацтва) — да 17 мая.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 288 15 49.

■ **"Лабірынты жанру"** (жывапіс) — да 15 мая.
■ **"Арэна — Беларт"** — да 15 мая.

ШТОТЫДНЁВАЯ
МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Рэдакцыя
Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫН
Аглядальнік рэдакцыі:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Спецкарэспандэнт:
Пётр ВАСІЛЕЎСКІ,
Алег КЛІМАЎ,
Вольга НАВІЦКАЯ
Загадчык аддзела фотайлюстрацый — Юрый ІВАНОЎ
Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны:
(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23
Тэлефон-факс:
(017) 334 57 41
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334 57 41
www.kimpress.by
E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2014. Індэкс 63875, 638752
Рознічны кошт — па дамоўленасці. Наклад 6449
Падпісана ў друку 02.05.2014 у 20.00
Замова 1811
Дзяржаўнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009. пр. Незалежнасці, 79, 2200113, Мінск.

Выдавец — Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Прыёмная: (017) 290 22 50.
Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35

ТЭАТРЫ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ **4 — "Рамза і Джульета"** (балет у 2-х дзеях) С.Пракоф'ева.
■ **5 — "Эсмеральда"** (рамантычны балет у 3-х дзеях) Ц.Пуні.
■ **5 — Вечар аднаактовых опер у Камернай зале: "Дырэктар тэатра"** В.Моцарта, **"Спачатку музыка, потым словы"** А.Сальеры. Пачатак у 19.30.
■ **6 — "Лятучы Галандзец"** (опера ў 3-х дзеях) Р.Вагнера.

■ **7 — "Сільфіда"** (балет) Х.Левенсольда.
■ **8 — "Паклонімся вялікім тым гадам..."** — святочны канцэрт, прысвечаны Дню Перамогі.
НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл./факс: 327 60 81.
■ **3 — "Дон Жуан"** Ж.-Б. Мальера.
■ **4 — "Вячэра з прыдуркам"** (камедыя) Ф.Вэбера.
■ **6 — "Выкраданне Еўропы, або Тэатр Уршулі Радзівіл"** паводле Ф.У. Радзівіл.
■ **7 — "Вечар"** А.Дударова.
■ **8 — "Пінская шляхта"** В.Дуніна-Марцінкевіча. На Малай сцэне Канцэртнай залы "Мінск"

■ **7 — "Самотны захад"** М.МакДонаха.
ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.
■ **5 — "Адамавы жарты"** С.Навуменка.
■ **6 — "Містар Розыгрыш"** С.Кандрашова.
■ **7 — "Белы анёл з чорнымі крыламі"** (сучасная драма) Д.Балыка.
■ **8 — "Тры Жызэлі"** А.Курэйчыка.

■ **4 — Юбілейны вечар**, прысвечаны 75-годдзю з дня нараджэння і 55-годдзю творчай дзейнасці народнай артысткі Беларусі **Наталі Гайда**.
■ **7 — "Асоль"** У.Саўчыка.
■ **8 — "Цыганскі барон"** (аперэта ў 2-х дзеях) І.Штрауса.
БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ **3, 4, 8 — "Цудоўная скрыня з зялёным гарошчам"** па матывах шведскіх казак. Пачатак у 10.30 (3, 8), аб 11-й (4) і а 13-й (3, 8).
■ **6 — "Ваня і сястры тры"** (прэм'ера) Ю.Пахомава.
■ **7 — "Хлопчык і зорка"** М.Шувалава. Пачатак у 10.30 і а 13-й.

■ **5 — "Адамавы жарты"** С.Навуменка.
■ **6 — "Містар Розыгрыш"** С.Кандрашова.
■ **7 — "Белы анёл з чорнымі крыламі"** (сучасная драма) Д.Балыка.
■ **8 — "Тры Жызэлі"** А.Курэйчыка.
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР
г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.